

# Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

## WAAROM NOG EEN VLAAMSE BEWEGING?

Voordracht gehouden door de Heer Hendrik FAYAT, Minister van Buitenlandse Zaken, voor de Vlaamse Conferentie der Balie van Antwerpen op 24 april 1964

Op de vraag, waaraan deze redevoering haar titel ontleent, zou ik — door enkele zuiver persoonlijke beschouwingen — willen trachten een antwoord te geven.

\* \* \*

Om te kunnen nagaan of wij nog behoefte hebben aan een Vlaamse Beweging moeten wij eerst duidelijk maken wat wij door haar wensen te bereiken.

Hierbij moeten wij zorg dragen dat wij de doeleinden die wij haar toeschrijven niet alleen in het raam van het heden plaatsen maar ook — en dat is wel het belangrijkste in deze tijd van snelle veranderingen — moeten wij vooruitzien op wat bij ons en rondom ons in aantocht is.

Hetgeen van de Vlaamse Beweging verwacht wordt, dient vanzelfsprekend met de tijdsomstandigheden wijzigingen te ondergaan. Het taalromantisme van honderddertig jaar geleden is grotendeels vervangen geworden door de meer nuchtere opvattingen van nu. Met de blik gericht op de toekomst zal andermaal de noodzaak van nieuwere stellingen aangevoeld worden.

Nu en dan zijn verscheidene denkbeelden omtrent het wezen van de Vlaamse strijd voorgestaan geworden. Het valt buiten ons opzet ze allen, of daaronder slechts de voornaamste, op te sommen, te ontleiden of te bespreken.

Het zekerste houvast willen wij gaan zoeken bij wat de kern van het Vlaamse streven uitmaakt. Laat ons pogen dit zorgvuldig na te speuren, aan de hand van wat een verheven traditie ons leert.

Zodoende wordt eigenlijk een dubbele vraag gesteld, want het gaat zowel om vorm als om inhoud van de Vlaamse Beweging.

Naar de vorm is de doorlopende trek deze van een beweging die naar haar doel voortschrijdt niet dank zij een organisatorische bundeling van krachten, maar die zich zegevierend doorzet op grond van de wezenlijke, innerlijke waarden van haar idealen.

Wel is het op bepaalde ogenblikken en voor een of ander praktisch oogmerk nodig gebleken tot organi-

satie over te gaan. Een voorbeeld onder velen is de actie voor het Nederlands onderwijs te Brussel.

Dit neemt niet weg dat «de» Vlaamse Beweging als zodanig geenszins het beeld oproept van een «georganiseerde» beweging, van een beweging die tegelijk een organisatie of een groepering is.

In haar eigenlijke, algemeen aanvaarde betekenis, is de Vlaamse Beweging dit juist *niet*.

Ze is inderdaad heel wat anders en haar zin en inhoud reiken veel dieper.

De Vlaamse Beweging is een stroming waarvan men de bestendige aanwezigheid heel duidelijk gewaar wordt als het om enkele essentiële zaken gaat die het gemoed der Vlamingen — in elk geval het gemoed der besten onder de Vlamingen tot welke groepering zij ook behoren — in beweging brengen en als zij tot verzet, actie en standvastigheid bewogen worden.

Eén enkel voorbeeld mag ook hier volstaan: de verklaring die *Herman Teirlinck* en *Stijn Streuvels* in oktober 1959 ondertekenden om plechtig uiting te geven aan de onwrikbare wil der Vlamingen hun gemeenschappelijk erfgoed op eigen, onaantastbare grond voorgoed te vrijwaren.

Wat is nu de kern van deze beweging, waardoor zij beroep kan doen op alle Vlamingen en geen eigen organisatie vereist noch beoogt, omdat zij steeds op de besten onder ons heeft kunnen rekenen buiten elk verband om.

Zonder twijfel is de taalverwantschap het allereerste gegeven. Het gaat om het behoud van een taalgemeenschap in haar eigen oorspronkelijkheid. De strijd is er een voor de bevrijding uit alles wat een volwaardig cultuurleven in de taal van die gemeenschap in de weg staat.

Maar er is een tweede, even belangrijk element.

Daarbij bedoel ik niet het sociale of het economische of het wettelijk uitzicht van deze strijd — alhoewel wij daaraan straks de nodige aandacht zullen wijden.

Met het bewustzijn van de taalverwantschap en de strijd voor het behoud van de taal gaat onvermijdelijk gepaard het besef van de plaats die wij als taalgroep

in de wereld innemen. Het Nederlands is niet zo maar één taal onder velen: wij zijn omringd door drie taalgroepen die elk veel belangrijker zijn dan de onze: de Franse, de Duitse en de Engelse.

Vandaar dat wij tegelijk met het bewustzijn van ons eigen wezen, een zeker inzicht moeten hebben omtrent de aard van onze verhoudingen naar buiten en hoe wij ons zowel binnen onze taalgemeenschap als daarbuiten moeten gedragen om het voortbestaan van onze taalgroep te beveiligen.

Vierenzestig jaar geleden heeft *August Vermeylen* dit dubbel inzicht van de Vlaamse Beweging in een vermaard gebleven zin uitgedrukt: «Wij willen Vlamingen zijn om Europeërs te worden».

Deze formule blijft essentieel juist.

Alleen moet zij een dubbele aanpassing ondergaan om de nadruk beter te leggen waar hij met het oog op de toekomst liggen moet.

Het Vlaams bewustzijn moet nu kortaard een algemeen Nederlands bewustzijn worden.

Europeanen willen wij daarenboven zijn niet om ons in een continentaal Europeanisme op te sluiten maar om wereldburgers te worden.

«Wij willen Vlamingen zijn» schreef *August Vermeylen* en daarmee bond hij de strijd aan tegen allen die de taal der Vlamingen voor minderwaardig houden en hen daarom in eigen land aanzetten tot ontrouw aan die taal.

Voor die taal, die aldus geringgeschat en gekleineerd wordt, neemt hij het op. In het artikel «Onze taal voor den Senaat en voor Buysse» drukte *Vermeylen* zich in 1897 als volgt uit — en U zult onmiddellijk begrijpen waarom ik zoëven een eerste aanpassing heb voorgesteld —:

«Waarom schrijven wij Vlaams, wij die toch allen » een oppervlakkig artikel even gemakkelijk in het » Frans zouden opstellen? Omdat wij onze taal als een » innerlijke noodzakelijkheid van onze kunst voelen... » Totdaar is *Vermeylen's* betoog vrij rustig. Maar dan — als hij zijn innigste verbondenheid met taal en land tot uiting brengt — gaat het verder crescendo: «Die » taal is met onze gedachten zelf geboren, en dat is uit » ons wezen niet meer te wissen. Onze polders en onze » bossen, al onze avonden en morgens, met al hun » weiden en wolken, zij hebben de kleur der Vlaamse » woorden, die woorden ademen dezelfde ontastbare » lucht om zich uit, elk woord dat we uitspreken » verbindt ons inniger met de aarde die ons gemaakt » heeft. Wie kan de liefde voor de taal verklaren?»

*Vermeylen's* verzet tegen al wat in eigen land tegen eigen taal bedreven werd is nog pathetischer: «O mijn » taal, mijn taal, dat ge officieel zijt of niet, ge kunt » niet ten onder gaan, gij zijt iets van het hoogste » leven.»

Dezelfde hartstochtelijke gehechtheid aan de taal der vaderen geeft hem de striemende veroordeling in die hij slingert naar het hoofd van hen die — middenin onze taalgemeenschap — ontrouw worden aan de eigen taal. In *Vermeylen's*: «Vlaamse en Europese Beweging» in het jaar 1900 verschenen luidt het... «zolang » het zovelen onder ons aan klaar uitgesproken oorspronkelijkheid, aan eigen uitdrukking van eigen » wezen ontbreekt;

«zolang zij uitsluitend op een Franse beschaving » blijven teren, welke zelfs de meest verfransten toch » nooit geheel in zich kunnen opnemen;

» zolang zij maar een weerschijn zijn van een beschaving die met hun diepst en volledigst wezen niet » strookt;

» zolang hun verbasterde halfslachtigheid ze tot » onmacht doemt, in één woord, zolang zij niet zichzelf » zijn, zijn zij niets.»

*August Vermeylen* heeft ook herhaaldelijk de stelling verworpen als zou de gehechtheid aan het Nederlands ons ongeschikt maken om een rol in Europa en in de wereld te kunnen vervullen. In een studie die hij in 1933 aan «Conscience en zijn Leeuw van Vlaanderen» wijdde, lezen wij: «Hij sprak tot hen in hun taal, en » zij zagen dat die taal schoon was, en ontdekten » daardoor weer dat, als zij zichzelf maar getrouw » bleven, zij hun eigen betekenis in de wereld hadden.»

Niemand heeft, bij mijn weten, edeler en overtuigender dan *August Vermeylen* betoogd dat wij onszelf moeten zijn en dat wij hiertoe, als eerste geestelijke plicht hebben de Nederlandse taal trouw te blijven.

Rond de eeuwwisseling heeft *August Vermeylen* een tiental opstellen geschreven tot verweer van de taal. De drogredenen die hij toen bestreed zijn op weinig na dezelfde waarop men ons nog altijd blijft trakteren: waarom toch geven wij onze kleine taal niet op ten voordele van een wereldtaal, hoe kunnen wij toch met zo'n bekrompen geest gehecht blijven aan een arme taal als de onze...?

Omdat men blijft pogen ons geweten met dezelfde litanie te sussen hebben wij nu zoals toen en zullen wij nog lang behoefte hebben aan een wakker gehouden bewustzijn dat ons aanspoort tot liefde en strijdvaardigheid voor de Nederlandse taal.

\* \* \*

Wij zijn vandaag wel een heel eind verder dan zestig jaar geleden, maar het zou een gevaarlijke illusie zijn te geloven dat wij ooit onze waakzaamheid zullen mogen verzwakken.

Want de pogingen van degenen die het tegen onze taal gemunt hebben zijn niet opgegeven. De vijanden van onze taal hebben niet ontwapend en zij hebben steeds op machtige invloed en steun mogen rekenen.

Bedenk wat voor strijd er nodig is geweest, in een land waar de Vlamingen de meerderheid waren, om voor het Nederlands eerst burgerrecht te bekomen en om het nu bijna op gelijke voet te brengen met het Frans.

Maar morgen staan wij — samen met de Nederlanders — in een benarde minderheidspositie in het éénwordende Europa, waar wij slechts 10 % vertegenwoordigen van de totale bevolking.

Van nu af moeten wij ons voorbereiden op al de bedreigingen die onze taalgroep in dit groter verband te wachten staan.

Nu zoals vroeger en morgen zoals nu blijft de eerste vereiste dat wij bewust zouden zijn van de plicht onze taal te verdedigen omdat die plicht ons opgedrongen zal blijven, willen wij kunnen voortgaan onszelf te zijn.

Daarom reeds is de taak van de Vlaamse Beweging niet ten einde, daarom hebben wij nog de Vlaamse Beweging nodig.

De strijd die wij morgen zullen moeten leveren zal wellicht nog moeilijker zijn dan die der vorige jaren.

Gelukkig beschikken wij nu over nieuwe middelen.

De onderwijstaalwet van 1932 heeft in dit land een stille omwenteling voor gevolg gehad waarvan de omvang pas goed is kunnen overschouwd worden nadat enkele generaties de voordelen van volledig onderwijs in eigen taal genoten hadden.

Tien jaar geleden waren de uitslagen nog niet overtuigend omdat de bevolking der Belgische onderwijsinstellingen — waar het Nederlands de voertaal is — naar verhouding nog niet bevredigend was. Wij beschikken over een onfeilbare graadmeter waarnaar ik toen heb verwezen: het percentage van de Belgische dienstplichtigen die het Nederlands verkozen voor hun militaire opleiding. De Belgische weerbare jeugd be-

stond — en bestaat nog — voor meer dan 60 % uit nederlandssprekenden. Maar de cijfers van de schoolbevolking in de hogere cyclus van het middelbaar onderwijs — en dan wel op zeer teleurstellende wijze als het om de meisjes ging — en bovendien in veel ergere mate in het universitair onderwijs bleven voor de onderwijsinstellingen met het Nederlands als voertaal — meer dan twintig jaar na de wet van 1932 — volkomen onbevredigend.

Natuurlijk wreekte zich hier nog steeds de sociale en economische achterstand van Vlaanderen en van de nederlandssprekenden in Vlaanderen. Het verraad aan de taal door de bevoorrechte klasse in Vlaanderen veelal gepleegd had daarbij een kumulatief effect.

Deze twee redenen hebben de doorbraak van volledig in het Nederlands opgevoede generaties geremd. De toestand is nu nog zo dat in vergelijking tot de gehele taalgroep waartoe zij behoort, de universitaire elite die ten dienste staat van het franssprekende België tweemaal talrijker is dan de universitaire elite die volledig in het Nederlands werd gevormd.

Dit is nog steeds het globale beeld.

Maar door de stille revolutie die de wet van 1932 verwekt heeft is dit beeld grondig aan het veranderen.

In oktober 1962 — dertig jaar na de wet van 1932 — vormden de Vlaamse studenten voor de eerst maal de meerderheid onder de eerste-jaars-ingeschrevenen in al de Belgische instellingen van hoger onderwijs.

In de hogere middelbare scholen is de verhouding geleidelijk normaal aan het worden en behoren reeds meer dan 55 % van de jongens tot het Nederlandstalig onderwijs.

Vanaf 1932 zijn, jaar na jaar, in steeds groeiend aantal, generaties van jonge Vlamingen gevormd die — voor het eerst in de Belgische geschiedenis — het volledige curriculum van hun middelbare studies in het Nederlands konden volgen.

De eerste daaronder verlieten de athenea, lycea, colleges en normaalscholen in 1938. Wij tellen dus reeds vijf en twintig jaarlijkse promoties die dit nieuwe stelsel hebben gekend. Zij vormen nu de meest actieve leeftijdsgroep die gaat van 18 tot 43 jaar.

Dit nieuwe Vlaanderen is niet bereid de klok achteruit te laten zetten.

Wat de Vlaamse Beweging door de vernederlandsing van het onderwijs in Vlaanderen bereikt heeft is het kostbaarste van al.

Dit moet eerst en vooral beveiligd en bevestigd worden.

Beveiligd en bevestigd, want zij houden niet op, de brave zielen die zich over ons geestelijk welzijn ontfermen, die ons aanraden het homogeen nederlandstalig karakter van ons onderwijs prijs te geven, het te verbasteren van laag tot hoog, en liefst zo vroeg mogelijk in het lagere en zo breed mogelijk in het hogere.

Men blijft — in meer kringen dan het aan de oppervlakte blijkt — nog steeds hunkeren naar het gouden tijdperk toen er eigenlijk geen wijdverspreid Nederlands kultuurleven in Vlaanderen mogelijk was, omdat men de zaken zo ingericht had dat — voor al het enigszins belangrijkere in de maatschappelijke betrekkingen — men de veelvoudige wenk kreeg het Nederlands best niet te gebruiken.

Er is ook nog de schroomvallige opvatting die de taalwetten alleen maar beschouwt als een onvermijdelijke toegeving aan de noodzaak de Vlamingen in hun taal te onderwijzen, te besturen en te berechten, maar die eraan twijfelt of de taalwetten en hun

toepassing wel veel zin hebben als men naast het Nederlands, ook Frans kent.

Taalwetten zijn — volgens deze opvatting — slechts nodig om taalrechten te waarborgen.

Rekening houdende met de historische omstandigheden, de verkeerde tradities, de onwil en het onbegrip waartegen nog steeds moet gestreden worden, is zulke zuiver juridische duiding der taalwetten volkomen ontoereikend.

Sociologisch en met het oog op de volledige culturele opgang van het Vlaamse volk hebben de taalwetten niet alleen ten doel de taalrechten van elke Vlaming in eigen land te waarborgen, zij hebben ook ten doel de taal als zodanig te beschermen en hoog te houden ten dienste van elke Vlaming afzonderlijk en van alle Vlamingen tezamen.

Men beschermt allereerst de taal door ze goed en volledig te onderwijzen over de gehele ruimte waar een taalgemeenschap haar nederzetting heeft.

Men zou bij die plicht te kort schieten als men — onder voorwendsel van het aanleren van andere talen — het programma der te onderwijzen vakken niet meer volledig in het Nederlands zou geven.

Wij verwerpen het harlekijnspek dat sommigen het Nederlandstalig onderwijs zouden willen zien aantrekken.

Naast het onderwijs in al zijn vakken met het Nederlands als voertaal is er plaats, zoals de wetten het voorzien, voor het onderwijs van één of meer andere talen, waarvan de kennis moet vergemakkelijkt worden en het aanleren aangemoedigd. Hierop zullen wij straks terugkeren.

De taal moet niet alleen beschermd worden door het programma maar ook door de uitbouw van het onderwijs. Hoe meer het hoger onderwijs in de volkstaal toegankelijk gemaakt wordt voor het grootste aantal, hoe meer ook in alle kringen haar gebruik in de hand wordt gewerkt. Eens te meer blijkt aldus dat de Vlaamse Beweging onverbrekkelijk verbonden is met de sociale opgang van het Vlaamse volk. Door democratizing van de studiemogelijkheden ten einde aan de begaafde jongeren uit alle maatschappelijke klassen de toegang tot de universiteit te verzekeren wordt ook de vernederlandsing van laag tot hoog in de hand gewerkt.

Voor het nederlandssprekende België wordt hierdoor het probleem van de nieuw op te richten of in te richten Nederlandse universiteiten gesteld.

De Vrije Universiteit te Brussel is nu op weg naar haar volledige verdubbeling. Zij heeft dit met de Katholieke Universiteit te Leuven gemeen dat zij ook een dubbele universiteit wordt.

Dit is — en kan geen eindstadium zijn.

Als er een geval is waar kultuurautonomie of taalautonomie zich in alle ernst opdringt dan is het bij de inwendige inrichting der universiteiten.

Onze universiteiten en hogescholen met het Nederlands als voertaal dienen bij uitstek zuiver nederlandse instellingen te zijn waar de taal als instrument voor de verspreiding van de wetenschap even hoog wordt gehouden als in de beste gelijkaardige instellingen in Nederland.

Deze hoofdbekommering indachtig en met het doel de democratische toegang tot de universiteit te vergemakkelijken is het duidelijk dat wij daar waar de grootste voorraad aan nederlandssprekende studenten in België aanwezig is, hier te Antwerpen, een Nederlandse Universiteit moeten zien groeien.

Het is wel degelijk een Nederlandse universiteit die wij hier nodig hebben.

Ware het niet beter op te houden afleidingsmaneuvers te willen uitvoeren waardoor Antwerpen met een zogenaamde *internationale* universiteit begiftigd zou worden, om hierdoor toch maar de laatste overblijfselen van een voorbijgaande tijd te kunnen redden?

De Antwerpse Universiteit moet datgene worden wat wij allereerst broodnodig hebben: een Nederlandse Universiteit te meer.

Mag ik hieromtrent een andere vraag stellen?

Heeft het Nederlands karakter van de Leidse Universiteit haar internationale faam in de weg gestaan? Delft en Wageningen, — hoewel Nederlandse Hoge Scholen —, zijn zij niet over de hele wereld bekend?

Welaan, daar ligt de weg die wij moeten volgen om onze plaats in de wereld in te nemen, de weg van de «klaar uitgesproken oorspronkelijkheid» en niet deze van de «verbasterde halfslachtigheid» om het met *Vermeulen's* woorden te zeggen.

\* \* \*

Wie van buiten uit het debat gadeslaat dat wij nog steeds omtrent het taalgebruik in Vlaanderen moeten voeren komt allicht in de verleiding de Vlaamse Beweging te beoordelen als een grootscheepse poging om taaldwang op te leggen en om uit naam van taalrechten ten gerieve van Nederlandssprekenden, even eerbiedwaardige taalrechten van anderstaligen te negeren.

Dergelijke opvatting miskent de sociale rol van de taal en de minimum-vereisten waaraan de organisatie van het openbare leven moet voldoen ten einde de kansen gaaf te houden om de kulturele ontwikkeling van de gemeenschap te verzekeren op grondslag van haar eigen taal.

Deze kansen zijn nil indien de gehele leidende stand, indien alles wat men de intellectuele elite noemt — en deze was tot voor kort hoofdzakelijk uit de goede stand afkomstig — aan haar sociale plicht de rug toekeert, door zich in taalopzicht van de massa af te zonderen zodanig dat deze massa verstoken blijft van elke intellectuele elite die de taal der gemeenschap gebruikt.

Beweren dat de sociaal leidende groepen binnen een taalgemeenschap dit recht hebben komt er op neer een kultuurvernietigende theorie te verdedigen die door geen enkel volk ter wereld aanvaard wordt.

Hoe vaak heeft men niet van Franssprekende werkgemers in Vlaanderen deze verbluffende uitspraak gehoord: «Wat hebben wij, wat hebben onze kinderen aan het Nederlands,» zij die hun weelde te danken hebben aan het zwoegen van Vlaamse arbeiders die in hun fabrieken staan.

Omdat het merendeel der leidende economische kringen in Vlaanderen zijn sociale taalplicht nog altijd niet begrepen heeft is naast de inrichting van het onderwijs nu ook wettelijk voorgeschreven geworden dat het bedrijfsleven in Vlaanderen zich van de Nederlandse taal zal moeten bedienen in zijn betrekkingen met de overheid onder al haar vormen.

De wettelijk opgelegde vernederlandsing van het bedrijfsleven zal, hopen wij, even krachtig bijdragen tot de vervulling van het doel der Vlaamse Beweging als de onderwijstaalwet.

Met het oog op de gezondmaking van het taalgebruik in Vlaanderen, hebben Belgische wetten bepaalde verplichtingen moeten opleggen, omdat in Vlaanderen niets anders dan door een duidelijke taalregeling te bereiken was datgene wat in andere landen als vanzelfsprekend wordt beschouwd.

Ten opzichte van de desertie van de gegoede stand zijn onontbeerlijke verweermiddelen moeten voorzien worden, bij ontstentenis waarvan de kulturele opgang van een heel volk gestremd zou zijn gebleven en zelfs onmogelijk gemaakt.

De Belgische grondwet verzekert aan elkeen het recht zich van de taal te bedienen die hij verkiest, maar zij heeft wijselijk de mogelijkheid voorzien dat het gebruik der talen wettelijk zou kunnen geregeld worden voor de handelingen der openbare overheid, omdat normale maatschappelijke betrekkingen bepaalde verhoudingen op taalgebied onafwendbaar maken. Geen individuele taalrechten kunnen ingeroepen worden als zij de verwezenlijking van een essentieel sociaal doel in de weg staan.

De kulturele ontplooiing van het ganse volk is een dezer hogere sociale doeleinden en daarom moet elke taalgemeenschap door de bescherming van haar taal deze kulturele ontplooiing veilig stellen.

Het lijdt geen twijfel dat de inrichting van het onderwijs met de taal van de gemeenschap als voertaal de allereerste grondslag is voor een vruchtbaar kultuurbeleid voor het gehele volk.

Het individuele taalgebruik blijft vrij, maar de kennis van de taal van de gemeenschap moet zodanig verzekerd zijn dat de gemeenschap in haar eigen kultuur niet aangetast wordt.

\* \* \*

De jongste taalwetgeving heeft nog in een ander opzicht de toestand verhelderd.

Wat ik hier in Antwerpen, in 1937, op het eerste Vlaams Socialistisch Congres, heb voorgesteld, te weten dat de taalgrens in België een administratieve grens zou worden, is nu verwezenlijkt.

Zolang dit niet was gebeurd bleef een dubbelzinnigheid aanhouden als zou het Frans evenzeer als het Nederlands in Vlaanderen het statuut van «landstaal» genieten.

Men versta mij wel: het Frans en het Nederlands zijn de twee *nationale* talen van België en dit heeft voor gevolg dat een wederzijdse bereidheid wenselijk is om de andere nationale taal van het gemeenschappelijk Belgische vaderland aan te leren.

Dit gezegd zijnde vereist een gezonde taalregeling dat elke dubbelzinnigheid zou vermeden worden, hetgeen het best verkregen wordt door een vaste en klare omlijning van het territoriale bereik binnen hetwelk het Frans respectievelijk het Nederlands als de «landstaal» zullen gelden.

Dit is niet alleen van belang voor de verhoudingen in België zelf maar ook voor een beter begrip van onze taalregeling door de buitenlanders.

Binnen een in snel tempo naar zijn eenmaking voortschrijdend Europa verdient deze laatste overweging onze bijzondere aandacht.

De vreemdeling die België op taalgebied zonder meer als een geheel beschouwt, komt tot verkeerde opvattingen.

Daarom maakt de administratieve grens die samenvalt met de taalgrens het ook voor hem duidelijk dat wat de behandeling van de taal betreft als voertaal in het onderwijs, het bestuur, het gerecht en de openbare overheid in het algemeen, aan het Nederlands in Vlaanderen hetzelfde statuut erkend wordt als aan het Frans in Wallonië en in Frankrijk, het Italiaans in Italië, het Duits in Duitsland en... mag ik eraan toevoegen het Nederlands in Nederland.

In de oproep die Stijn Streuvels en Herman Teir-

linck in oktober 1959 ondertekend hebben, lezen wij het volgende :

« Onze beide volkeren zijn historisch aangewezen » om in een Belgisch staatsverband een zelfde lots- » bestemming te delen...

» Laat iedere Belg vrij uitgaan door het land en » zich vestigen waar hij wil. Hij verlieze echter nooit » uit het oog dat hij een onschendbaar taalgebied is » binnengetreken, waar hij hoe dan ook geen voor- » rechten voor eigen taal heeft te doen gelden.

» Er mag onder geen voorwendsel worden getornd » aan het heilig recht voor beide taalgemeenschappen » om de volstreekte onaantastbaarheid op te eisen van » beider geboortegrond... »

De Belgische kulturele dualiteit staat nu op de drempel van een Europese kulturele pluraliteit.

Hierdoor zullen de gegevens van het probleem zoals wij dat in België kennen geen wezenlijke verandering ondergaan.

Inderdaad, wij gaan spoedig naar de volledige bewegingsvrijheid en naar de volledige vrijheid van vestiging in Europa.

Wij kunnen reeds de tijd zien aankomen waar zal mogen gezegd worden : « Laat de Europeaan vrij uitgaan door Europa en zich vestigen waar hij wil ».

Dit zal vooreerst gelden voor het gehele grondgebied van de huidige Europese Gemeenschappen dat de taalgebieden omvat van de vier officieel erkende talen : het Duits, het Frans, het Italiaans en het Nederlands.

Het Belgische vergelijk is wellicht het enige duurzame vergelijk, omdat het, op een territoriale basis, het naast elkander bestaan van verschillende kulturen in een groter geheel waarborgt.

Wie is bereid de gevolgen op kultureel gebied te aanvaarden van een volledige bewegings- en vestigingsvrijheid in een gemeenschap die uit vier taalgebieden bestaat indien elke migratie van het ene land naar het andere ook de inplanting van anders-talige eilanden mogelijk zou maken.

Welk land is bereid de anderstalige immigranten het recht toe te kennen de taal van de gemeenschap waarin zij gastvrijheid genieten de rug toe te keren, zichzelf in hun eigen taal te organiseren met het opzet de landstaal van de gemeenschap waarin zij zich zijn komen vestigen te verdringen ?

Wat wij niet als doenlijk hebben bevonden in het tweetalige België zal uiteindelijk ook niet dienstig zijn voor Europa.

Het Belgische experiment kan wellicht bijdragen tot de gezonde regeling op taalgebied van het naast elkander bestaan van meerdere kulturen in een verenigd Europa.

\* \* \*

Op het eentalige Vlaanderen enerzijds en het eentalige Wallonië anderzijds maakt het tweetalige statuut van Brussel de nu voldoende gekende uitzondering.

De Belgische taalwetgeving heeft dit statuut zorgvuldig geregeld en de territoriale grenzen vastgelegd, waarop het van toepassing is.

Terloops zij er op gewezen dat de hoofdstedelijke Brusselse agglomeratie met haar tweetalig statuut een gunstige vestigingsplaats biedt voor Europese instellingen.

\* \* \*

Europa zal het met de meertaligheid moeten vinden,

want de overheersing van één taal behoort niet tot het rijk der praktische mogelijkheden.

In een meertalige gemeenschap is de kennis van andere talen vanzelfsprekend van groot nut.

Een blik op de toestand in Europa en in de wereld overtuigt elke onbevooroordeelde toeschouwer ervan dat de kennis van andere talen niet alleen een probleem is voor ons, Nederlandssprekenden.

Natuurlijk is onze taalgroep betrekkelijk klein en moeten wij voor zijn voortbestaan strijden.

Natuurlijk moeten wij open staan voor het aanleren van andere talen.

Maar dit zijn geen kentekenen van een tekort waaronder wij als Nederlandssprekenden alleen zouden lijden en waarvan de gelukkige deelgenoten van een grotere taalgroep verschoond blijven.

De 17 miljoen Nederlanders staan wel in de verhouding van 1 tot 4 bij vergelijking met de circa 68 miljoen Franssprekenden over de gehele wereld verspreid.

Maar deze 68 miljoen Franssprekenden staan op hun beurt in dezelfde nadelige positie van 1 tot 4 bij vergelijking met de circa 280 miljoen Engelsprekenden in de wereld.

Enzovoort...

Kennis van andere talen dan de eigen taal is dus een zegen voor elkeen.

Het Frans ligt ons na aan het hart omdat het de taal is van onze Belgische medeburgers en omdat wij het in de omgang met onze franssprekende landgenoten gemakkelijker aanleren en beoefenen kunnen.

De nabijheid van de grote Duitse economische centra maken de kennis van het Duits noodzakelijk voor grote sectoren van handel, nijverheid en havenverkeer.

In een Europa dat zich economisch vooralsnog op kontinentale grondslag integreert, moeten wij zorgvuldig letten op zekere strekkingen wat het taalgebruik en de talenkennis betreft.

In dit Europa zijn wij samen met Nederland zo gelegen dat wij met onze grote Noordzeehavens geen uitsluitend kontinentale visie kunnen hebben.

Antwerpen is een wereldhaven, zoals Rotterdam er een is.

Antwerpen is een poort die op de wereld open staat. Het gehele Beneluxgebied wordt morgen de wereldpoort van Europa.

Voor de buitenwereld en voor de wereld van handel en koopvaardij is het Engels van allergrootste betekenis.

Het is ook een der rijkste Europese en wereldtalen.

Is een Europese cultuur denkbaar zonder de Engelse cultuur en de meesterwerken der Engelse letterkunde ?

Zeker zal niemand dit ontkennen nu precies de hele wereld een Shakespeare-hulde viert bij de vierhonderdste verjaardag van de geboorte van de grootste en oorspronkelijkste toneelschrijver die de wereld sedert de Griekse klassieke toneelschrijvers gekend heeft.

Een volledige uitbouw van het Nederlandse cultuurleven mag ons niet afzonderen van de grote taalgroepen die ons omringen.

Zomin als eigen oogkleppen mogen wij ons vreemde oogkleppen laten opzetten. Dit hoef ik in deze wereldhavenstad niet langer te bepleiten.

\* \* \*

De toestanden zijn voor de Nederlandse taal niet alleen in België de laatste jaren verbeterd, ook in wijder verband zijn voor het Nederlands betere kansen geboden.

In de Benelux Economische Unie is ze natuurlijk een der officiële talen zowel in het Ministerscomité als in de Parlementaire Benelux Raad.

In de drie Europese Gemeenschappen: de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal, de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie, en de Europese Economische Gemeenschap is het Nederlands naast het Frans, het Duits en het Italiaans een der officiële talen en wordt het gebruikt in al de beraadslagende organen: het Europese Parlement, de Raad van Ministers, het Europese Hof van Justitie van Luxemburg, het Economisch en Sociaal Comité en worden alle documenten in de vier talen rondgedeeld.

In de West-Europese Unie, waar naast de zes Lidstaten der Europese Gemeenschappen ook Groot-Brittannië zetelt, wordt het Nederlands eveneens gebruikt, zowel in de Parlementaire Vergadering als in de Raad van Ministers.

De mechanische middelen die de snelle vermenigvuldiging van documenten mogelijk maken en de gelijktijdige vertolking van de gesproken beraadslagingen hebben de behandeling van zaken in meerdere talen vergemakkelijkt en dit is het Nederlands ten goede gekomen.

Het is hierbij duidelijk geworden dat het Nederlands ook zijn grotere kansen gekregen heeft door de gelijktijdige aanwezigheid van België en Nederland in dezelfde internationale organisaties.

Het samengaan van Noord en Zuid is hierdoor een bestendige noodzakelijkheid geworden.

Dit samengaan groeit stilaan naar een gezamenlijk optreden ten voordele van de Nederlandse taal.

« Onbekend is onbemind » zegt het spreekwoord.

Wij moeten onze taal en letterkunde naar buiten beter doen kennen.

Er zijn gebieden overzee waar nog bestaande of vroegere betrekkingen de kennis van het Nederlands verspreid hebben.

Ook in andere landen moet door leerstoelen aan universiteiten onze taalwetenschap beoefend worden.

Andere initiatieven zijn mogelijk, die niet steeds van ambtelijke aard hoeven te zijn.

Waarom zouden er niet spoedig een « Oxford Book of Dutch Verse » en een « Oxford Book of Dutch Prose » komen om de wereld aandacht ineens beter te vestigen op onze literaire produktie en de vertaling van onze schrijvers in andere talen te bevorderen.

\* \* \*

Als onze Franssprekende landgenoten zich ongerust maken over wat zij hun minderheidspositie in België noemen, dan tracht ik hen te troosten met erop te wijzen dat de Nederlandssprekenden met veel grotere gevaren af te rekenen hebben, wij die toch een kleinere taalgroep zijn.

Onze Franssprekende landgenoten verheugen zich trouwens in een grote geest van samenwerking onder al de Franssprekende landen wat taal en kultuur betreft.

Zekere verwezenlijkingen of strekkingen in het Belgische buitenlandse beleid, komen ook de expansie van de Franse taal ten goede: zoals o.m. de associatie met meer dan twintig Franssprekende landen en gebieden overzee en de technische bijstand, die veelal in het Frans gebeurt en door België gaarne bekostigd wordt.

\* \* \*

De strijd voor de Nederlandse taal is zwaar maar de verhoudingen en de kansen zijn beter dan veelal wordt gevreesd.

Onze traditie — in Noord en Zuid — is er een van taai volharden.

De Nederlanders hebben in de loop der eeuwen niet minder dan een derde van hun grondgebied op de zee gewonnen.

De Vlamingen hebben door een meer dan honderdjarige Vlaamse Beweging in België voor het gezamenlijke Nederlandse taalgebied een nog groter pand gered.

Samen zullen wij de toekomst van onze Nederlandse taal en kultuur in het eenwordende Europa weten zeker te stellen.

## RECHTSPRAAK

### HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 25 november 1963.

Voorzitter: M. Anciaux Henry de Faveaux.

Raadsheer-verslaggever: M. Perrichon.

Advokaat-generaal: M. Depelchin.

**Schade en schadeloosstelling. — Vergoeding van een uit arbeidsongeschiktheid wegens aantasting van de lichamelijke gaafheid van een in gemeenschap van goederen gehuwde persoon voortvloeiende schade. — Geen goed van de gemeenschap.**

*Overeenkomstig art. 1401, 2° BW. omvat de gemeenschap van goederen de inkomsten uit de arbeid van een der echtgenoten; de met de persoonlijkheid van de echtgenote onafscheidelijk verbonden geschiktheid om door arbeid inkomsten voort te brengen is evenwel geen goed van de gemeenschap.*

*De schuldverdring tot vergoeding van een uit arbeidsongeschiktheid voortvloeiende schade, ont-*

*staan door de aantasting van de lichamelijke gaafheid van de in gemeenschap van goederen gehuwde echtgenote is eigen aan deze laatste. De man is als beheerder van de goederen van de gemeenschap niet gerechtigd om een dergelijke door zijn vrouw geleden schade van de verantwoordelijke derde te vorderen.*

Leblond t / Palau en Martinez.

Gelet op het bestreden arrest, op 18 december 1962 gewezen door het Hof van beroep te Brussel;

*Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1128, 1401 en 1780 van het Burgerlijk Wetboek;*

Doordat het hof van beroep te Brussel Fernande Leblond heeft veroordeeld om aan Péral Martinez, als beheerder van de goederengemeenschap tussen hem en zijn vrouw, een bedrag van 101.466 F te betalen tot vergoeding van een beweerde schade door de gemeenschap ondergaan ten gevolge van de werkongeschiktheid van Odette Palau, op de grond, overgenomen uit het hervormde vonnis, dat « aangezien de in-

komsten van zijn echtgenote in de gemeenschap vallen, Martinez als hoofd van de gemeenschap ontvankelijk is om vergoeding te eisen voor het stoffelijke nadeel door zijn echtgenote ondergaan wegens de vermindering van haar economische waarde en aldus aanneemt dat de arbeidsgeschiktheid, hier «economische waarde» genoemd, van een persoon een goed oplevert, dat in geval van huwelijk onder het stelsel van de wettelijke gemeenschap een gemeenschappelijk goed wordt, wat de echtgenoot als hoofd van de gemeenschap machtigt om vergoeding te eisen van de schade door de gemeenschap ondergaan ten gevolge van de door de schuld van een derde veroorzaakte vermindering van de waarde van dit goed, terwijl iemands arbeidsgeschiktheid, die als zodanig buiten de handel is, geen goed is, dat in de gemeenschap kan vallen;

Overwegende dat het arrest bij het vervolg van de zaak uitsluitend over de burgerlijke belangen uitspraak doet;

Dat het namelijk de eiseres veroordeelt om aan de verweerder, handelend als beheerder van de goederengemeenschap tussen hem en zijn echtgenote, hier verweester, die geen beroep uitoefende, de bedragen van 24.988 en 76.478 F te betalen tot herstel van de stoffelijke schade die voor deze gemeenschap voortvloeit uit de tijdelijke en de blijvende arbeidsongeschiktheid van verweester;

Overwegende dat het arrest, onder verwijzing naar het beroepen vonnis, de door verweerder in de genoemde hoedanigheid ingestelde rechtsvordering inwilligt op grond dat «de inkomsten van zijn echtgenote in de gemeenschap vallen en de burgerlijke partij Martinez, als hoofd van de gemeenschap, derhalve ontvankelijk is om vergoeding te eisen van de stoffelijke schade door zijn echtgenote ondergaan wegens de vermindering van haar economische waarde»;

Overwegende dat de inkomsten uit de arbeid van iemand die onder het stelsel van gemeenschap van goederen is getrouwd gemeenschappelijk zijn overeenkomstig artikel 1401, 2°, van het Burgerlijk Wetboek, maar de geschiktheid om zodanige inkomsten voort te brengen, welke de persoonlijkheid van die echtgenoot aanleeft, geen goed van de gemeenschap is;

Overwegende dat de schuldvordering tot vergoeding van de schade voortvloeiend uit de arbeidsongeschiktheid die het gevolg is van de aantasting van de lichamelijke gaafheid van de in gemeenschap van goederen getrouwde echtgenoot, eigen is aan de laatstgenoemde;

Overwegende dat de verweerder derhalve niet gerechtigd was om als beheerder van de goederen der gemeenschap te handelen;

Dat het middel gegrond is;

#### *Om die redenen,*

En zonder dat er grond bestaat tot onderzoek van het tweede middel dat geen ruimere vernietiging zou kunnen meebrengen;

Vernietigt het bestreden arrest, maar slechts in zover het uitspraak doet op de rechtsvordering tot vergoeding van de stoffelijke schade die het gevolg is van de arbeidsongeschiktheid van verweester en over de kosten;

Verwerpt de voorziening voor het overige;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt de eiseres in twee derden van de kosten en de verweerders in het overige derde;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar het Hof van beroep te Luik.

## HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 18 oktober 1963.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. de Bersaques.

Prokureur-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Advokaat : Mr. Van Rijn.

**Wet en koninklijk besluit. — Wijziging van de wetgeving betreffende de rechtsmiddelen tegen vonnissen. — Behoudens afwijkende bepaling is de gewijzigde wetgeving onmiddellijk toepasselijk.**

*In geval van wijziging van de wetgeving betreffende de rechtsmiddelen tegen vonnissen (in casu vonnissen van de arbeidsgerechten) moet, behoudens afwijkende bepaling, de wet worden toegepast die op het tijdstip van het wijzen van het vonnis van kracht is.*

Wauman t./ Overdulve.

Gelet op de bestreden sententie door de Werkrechtshoofdraden van beroep te Antwerpen (kamer voor werklieden (v.g.) op 23 februari 1962 gewezen ;

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 45 van de wet van 9 juli 1926 op de werkrechtshoofdraden, zoals gewijzigd door het artikel 15 van de wet van 12 juli 1960, 2 van het Burgerlijk wetboek, en voor zoveel als nodig, 97 van de Grondwet ;

Doordat de bestreden beslissing het hoger beroep van verweerder heeft ontvangen, de rechters in beroep zich bevoegd verklaard hebbende om «kennis te nemen ratione materiae en ratione summae van het ingesteld beroep» ;

Terwijl het geding dat aan de werkrechtshoofdraden van beroep was onderworpen, nochtans tot voorwerp had een som, groot 2.400 F, en de bestreden beslissing dus de in het middel aangeduide wettelijke beschikkingen, in het bijzonder artikel 45 van de wet van 19 juli 1926 heeft geschonden, vermits deze laatste wettekst, zoals gewijzigd door de wet van 12 juli 1960, voorziet dat de werkrechtshoofdraden van de binnen hun bevoegdheid vallende eisen kennis nemen zonder beroep tot 2.500 F, wat betreft de betwistingen tussen werkgevers en werknemers ;

Overwegende dat aanlegger, op 14 maart 1959, verweerder vóór de werkrechtshoofdraden te Antwerpen daagde en dat verweerder, op 5 januari 1961, hoger beroep instelde tegen de op 24 november 1960 gewezen sententie ;

Overwegende dat aanlegger opwierp dat dit hoger beroep niet ontvankelijk was, daar luidens artikel 15 van de wet van 12 juli 1960, dat artikel 45 van de wet van 9 juli 1926 vervangen heeft, de werkrechtshoofdraden kennis nemen van de binnen hun bevoegdheid vallende eisen zonder beroep tot 2.500 F, wat betreft de betwistingen tussen werkgevers en werklieden, terwijl het bedrag van de onderhavige vordering slechts 2.400 F beliep ;

Overwegende dat de bestreden sententie die exceptie verworpen heeft om reden dat de wetten die de rechtspleging wijzigen geen terugwerkende kracht hebben en op de regelmatig onder het vorige regime ingestelde rechtsgedingen slechts mogen toegepast worden zo de wetgever zulks uitdrukkelijk bepaalt ;

Overwegende dat, in geval van wijziging van de wetgeving betreffende de middelen van verhaal tegen vonnissen, het de wet is welke op het tijdstip van het

vonnis in voege is, die behoudens afwijkende bepaling, dient te worden toegepast;

Overwegende dat de wet van 12 juli 1960 in voege was op het ogenblik dat de beroepen sententie gewezen werd;

Dat noch artikel 15 noch een andere bepaling van die wet een afwijking van voormelde regel bevat;

Dat derhalve de werkrechtshoofden van beroep, om te beslissen of de sententie van de werkrechtshoofden, gelet op het bedrag van het geding, vatbaar was voor hoger beroep, toepassing diende te maken van artikel 15 van de wet van 12 juli 1960;

Dat het middel gegrond is;

*Om die redenen:*

Verbreekt de bestreden sententie;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de vernietigde beslissing zal worden gemaakt; Veroordeelt verweerder tot de kosten;

Verwijst de zaak naar de Werkrechtshoofden van beroep te Gent, Kamer voor Werklieden.

## RAAD VAN STATE

6e Kamer — 5 februari 1964.

Voorzitter: M. Declaire.

Raadsleden: M. Coyette en Mevr. Ciselet.

Substituut-auditeur-generaal: M. Boland.

Advokaten: Mrs. L. Somerhausen loco M. A. Pierson, R. Van Lint en P. Orianne.

**Gemeentesecretaris. — Secretaris van de commissie van openbare onderstand. — Besluiten toezichthoudende overheid. — Tegenstrijdigheid. — Vernietiging.**

*Al is het K.B. betreffende het ambt van gemeentesecretaris vastgesteld op voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken en van het openbaar ambt, en al is het K.B. betreffende het ambt van secretaris van de C.O.O. vastgesteld op voordracht van de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin, toch gaan beide K.B. uit van dezelfde toezichthoudende overheid, hebben zij betrekking op dezelfde persoon en zijn zij gegrond op dezelfde feiten.*

*Wanneer, uitgaande van tegenstrijdige motieven, het eerste K.B. beslist dat verzoeker afgezet blijft als gemeentesecretaris, het tweede dat van de sanctie van afzetting goedkeuring wordt onthouden voor zover zij het ambt van secretaris van de C.O.O. betreft, stelt die tegenspraak de Raad van State niet in staat de bestreden handelingen op hun wettigheid te toetsen.*

1. Berger, Marcel; 2. C.O.O. van Jemeppe-sur-Sambre t/ 1. Belgische Staat (a) Minister van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt; b) Minister van Volksgezondheid en van het Gezin); 2. Bestendige Deputatie van de provinciale Raad van Namen.

Arrest nr 10.424.

Gezien het op 17 november 1961 ingediende verzoekschrift waarbij Marcel Berger de nietigverklaring vordert van het op 18 september 1961 ter kennis gebrachte koninklijk besluit van 31 juli 1961, houdende inwilliging van het beroep ingesteld door de gemeente Jemep-

pe-sur-Sambre tegen het besluit van de bestendige deputatie van de provinciale raad van Namen van 23 maart 1961, dat goedkeuring onthoudt aan de beslissing van 27 februari 1961 waarbij de gemeenteraad van Jemeppe-sur-Sambre verzoeker uit zijn ambt van gemeentesecretaris had ontzet;

Gezien het op 15 januari 1962 ingediende verzoekschrift, waarbij de Commissie van openbare onderstand van Jemeppe-sur-Sambre de nietigverklaring vordert van: 1° het besluit van 23 maart 1961 waarbij de bestendige deputatie van de provinciale raad van Namen haar goedkeuring onthoudt aan de beslissing van 23 februari 1961 waarbij verzoekster Marcel Berger uit zijn ambt van secretaris afzet; 2° het koninklijk besluit van 8 november 1961 houdende afwijzing van het door verzoekster tegen die beslissing van de bestendige deputatie ingestelde beroep;

Gehoord het gedeeltelijk gelijkkluidend advies van de hr substituut Boland;

Overwegende dat Marcel Berger op 23 februari 1961 door de Commissie van openbare onderstand van Jemeppe-sur-Sambre als secretaris van de Commissie van openbare onderstand, en op 27 februari 1961 door de gemeenteraad als gemeentesecretaris is afgezet; dat de bestendige deputatie van de provinciale raad van Namen op 23 maart 1961 aan beide afzettingsbesluiten goedkeuring heeft onthouden;

Overwegende dat het koninklijk besluit van 31 juli 1961, vastgesteld op de voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt, het beroep van de gemeenteraad van Jemeppe-sur-Sambre tegen het niet-goedkeuringsbesluit van de bestendige deputatie heeft ingewilligd en toegestaan heeft dat de beslissing van de gemeenteraad van Jemeppe-sur-Sambre houdende afzetting van Marcel Berger als gemeentesecretaris, uitwerking kreeg;

Overwegende dat daarentegen het koninklijk besluit van 8 november 1961, vastgesteld op voordracht van de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin, het beroep van de Commissie van openbare onderstand van Jemeppe-sur-Sambre tegen het niet-goedkeuringsbesluit van de bestendige deputatie heeft afgewezen en zodoende de niet-goedkeuring van Marcel Bergers afzetting als secretaris van de Commissie van openbare onderstand heeft gehandhaafd;

Overwegende dat de koninklijke besluiten van 31 juli 1961 en van 8 november 1961 beide steunen op de termen die zij aanhalen uit het bevel van 21 november 1960 waarbij de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg van Namen « verklaard heeft dat het » vaststaat, dat de beklaagde (Marcel Berger) de boven » omschreven feiten, welke als misdaden en wanbedrijven zijn bestempeld, bedreven heeft », « dat de beklaagde aan krankzinnigheid, ernstige geestesstoornis » of geesteszwakte lijdt waardoor hij zijn handelingen » niet beheersen kan » en « de onmiddellijke internering » van beklaagde beveelt voor een termijn van tien » jaar in een van de door de Regering bepaalde en » georganiseerde bijzondere inrichtingen »;

Overwegende dat het koninklijk besluit van 31 juli 1961 dit bevel van de raadkamer zo uitlegt, dat noch de motieven, noch het eigenlijke bevel de conclusie wettigen, « dat de Heer Berger zijn handelingen niet » meer beheerste sedert het begin van de feiten die » hem worden aangewreven, zegge tien jaar »; dat het koninklijk besluit van 8 november 1961, onder interpretatie van hetzelfde bevel van de raadkamer, tot de conclusie komt « dat de Commissie van openbare onderstand van Jemeppe-sur-Sambre haar vroegere secretaris niet kon afzetten, daar belanghebbende onverant-

» woordelijk werd verklaard voor zijn handelingen en  
» in een inrichting werd geplaatst »;

Overwegende dat het koninklijk besluit van 31 juli 1963 terzake van de schending van de rechten van de verdediging constateert, « dat de betrokkene geweigerd » heeft te worden gehoord » en « dat van zijn weigering » proces-verbaal werd opgemaakt »; dat het koninklijk besluit van 8 november 1961 daarentegen constateert, « dat op het ogenblik dat de beslissing tot afzetting » van de Heer Berger werd genomen, deze laatste niet » meer in staat was om zijn verdediging te bewerk- » stellen »;

Overwegende dat, al is het koninklijk besluit van 31 juli 1961 betreffende het ambt van gemeentesecretaris vastgesteld op bemoeiing van het bestuur der provincie- en gemeentezaken en op de voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt, en al is het koninklijk besluit van 8 november 1961 betreffende het ambt van secretaris van de Commissie van openbare onderstand vastgesteld op bemoeiing van het bestuur van de onderstand en op de voordracht van de Minister van Volksgezondheid en van het Gezin, beide koninklijke besluiten uitgaan van dezelfde toezichthoudende overheid, betrekking hebben op dezelfde persoon en gegrond zijn op dezelfde feiten die geleid hebben tot het bevel van 21 november 1960 van de raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg te Namen; dat zij, uitgaande van tegenstrijdige motieven, erop neerkomen, het eerste besluit, dat Marcel Berger afgezet blijft als gemeentesecretaris, het tweede dat aan de sanctie goedkeuring onthouden wordt voor zover zij het ambt van secretaris van de Commissie van openbare onderstand betreft;

Overwegende dat die tegenspraak, doordat zij de werkelijke reden waarop de toezichthoudende overheid haar beslissing heeft gesteund, in het onzekere laat, de Raad van State niet in staat stelt, de bestreden handelingen op hun wettigheid te toetsen; dat er geen aanleiding is om de middelen te onderzoeken die de tussenkomende partij en de verzoekers tegen ieder van de bestreden besluiten hebben ingebracht.

#### Besluit :

**Artikel 1.** — Vernietigd worden het koninklijk besluit van 31 juli 1961 dat bewilligt in het beroep van de gemeente Jemeppe-sur-Sambre tegen het besluit van de bestendige deputatie van de provinciale raad van Namen van 23 maart 1961 die goedkeuring onthoudt aan de beslissing van 27 februari 1961 waarbij de gemeenteraad van Jemeppe-sur-Sambre Marcel Berger als gemeentesecretaris had afgezet, alsook het koninklijk besluit van 8 november 1961 houdende afwijzing van het beroep van de Commissie van openbare onderstand van Jemeppe-sur-Sambre tegen het besluit van dezelfde datum van de bestendige deputatie van de provinciale raad van Namen die goedkeuring onthoudt aan de beslissing van 23 februari 1961 waarbij die Commissie Marcel Berger als secretaris had afgezet.

**Artikel 2.** — Dit arrest zal in extenso in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt.

**Artikel 3.** — De kosten, bepaald op 1.900 F, komen ten laste van de Staat (ministerie van Binnenlandse Zaken en van het Openbaar Ambt en ministerie van Volksgezondheid en van het Gezin) tot een bedrag van 750 F voor ieder van de ministeries, en ten laste van de tussenkomende partij tot een bedrag van 400 F.

## HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

9e Kamer. — 24 april 1964.

Voorzitter : M. Maréchal.

Raadsheren : M.M. Liard en Van der Haegen.

Adv.-gen. : M. Cerckel.

Advocaten : Mrs. Verryck, Van Vuchelen,  
Mahieu en Maricq.

**Wegverkeer. — Verplichte verzekering van de burgerlijke aansprakelijkheid bij het besturen van motorvoertuigen. — Wet van 1 juli 1956. — Vrijwillige tussenkomst van het « Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds ». — Voorwaarden van ontvankelijkheid. — Oproeping in tussenkomst der verzekeringsmaatschappij. — Voorwaarden van ontvankelijkheid.**

**Verzekering van de burgerlijke aansprakelijkheid bij het besturen van motorvoertuigen. — Overdracht van verzekeringspolis op een andere wagen. — Verwaarlozing de verzekeringsmaatschappij van de overdracht der verzekering op het nieuwe voertuig te verwittigen binnen de in de polis voorziene termijn. — Verval van recht van verzekerde niet tegenstelbaar ten opzichte van benadeelde derde. — Nalatigheid van betichte kan niet beschouwd worden als afwezigheid van verzekering.**

*In geval van vervolging wegens afwezigheid van verzekering der burgerlijke aansprakelijkheid bij het besturen van een motorvoertuig, is het « Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds » gerechtigd vrijwillig tussen te komen in het geding, daar het steeds een persoonlijk belang heeft in de veroordeling of de vrijspraak van betichte.*

*Deze vrijwillige tussenkomst is zelfs ontvankelijk wanneer zij voor het eerst geschiedt in graad van beroep.*

*In hetzelfde geval is de burgerlijke partij steeds gerechtigd de verzekeringsmaatschappij van betichte inzake te roepen, daar het belang van deze verzekeringsmaatschappij strijdig is met het belang van het Waarborgfonds en zij in de gelegenheid moet gesteld worden haar middelen tegenover die van het Waarborgfonds te doen gelden.*

*Wanneer een autoverder regelmatig verzekerd is voor een bepaalde wagen, doch hij er een andere gebruikt van ongeveer dezelfde paardekracht en verwaarloost de verzekeringsmaatschappij van deze « overdracht » op de hoogte te stellen binnen de termijn voorzien in de polis, kan deze tekortkoming voor gevolg hebben hem de dekking van het verzekeringscontract te ontnemen, doch dit gevolg mag, ingevolge art. 11 van de wet van 1 juli 1956, door de verzekeringsmaatschappij niet tegenover derden worden ingeroepen.*

*Daar in dit geval de rechten van derden behoorlijk gewaarborgd zijn kan de nalatige betichte niet gestraft worden wegens de afwezigheid van verzekering zijner burgerlijke aansprakelijkheid.*

Hendrickx t./ De Greef, « Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds » en N. V. Athena.

Inzake van het Openbaar Ministerie en Hendrickx,...  
burgerlijke partij, tegen De Greef...  
beticht van :

A. te Drogenbos, kanton Ukkel, op 30 juni 1962,  
bij gebrek aan vooruitzicht of voorzorg, doch zonder  
het inzicht om de persoon van een ander aan te randen,

onvrijwillig slagen of verwondingen veroorzaakt te hebben aan Hendrickx Madeleine, echtgenote Troch Daniel;

B. te Drogenbos, kanton Ukkel, op 30 juni 1962, bestuurder van een voertuig zijnde en wetende dat dit voertuig oorzaak dan wel aanleiding van een ongeval is geweest, de vlucht te hebben genomen om zich aan de dienstige vaststellingen te onttrekken, zelfs wanneer het ongeval niet aan zijn schuld is te wijten, met de omstandigheid dat het ongeval voor een ander slagen, verwondingen of de dood tot gevolg had;

C. in het gerechtelijk arrondissement Brussel tussen 7 april 1962 en 1 juli 1962, meermaals, eigenaar van een motorvoertuig zijnde, dit rijtuig op de openbare weg, op terreinen die toegankelijk zijn voor het publiek of voor een zeker aantal personen die het recht hebben om er te komen, in het verkeer gebracht te hebben, zonder dat de burgerrechtelijke aansprakelijkheid waartoe het aanleiding kan geven, gedekt was door een verzekering, welke aan de bepalingen van gezegde wet van 1 juli 1956 beantwoordt :

## 2. de vrijwillige tussenkomende partij :

« De Onderlinge Verzekeringsvereniging Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds » met zetel te Brussel, 7, Guimardstraat, vertegenwoordigd door haar directeur de Heer J. De Ruyck, ter zitting vertegenwoordigd en bijgestaan door Meester Mahieu, advocaat, drager der stukken;

3. de partij opgeroepen in tussenkomst en gemeenverklaring van arrest door de burgerlijke partij Hendrickx :

de Naamloze Vennootschap « Athena », met zetel te Schaarbeek 110, Paleizenstraat, vervolging en benaastiging van haar beheerder, de Heer directeur-generaal Dewolf Robert, wonende te Schaarbeek, ter zitting vertegenwoordigd en bijgestaan door Meester L. Maricq, advocaat, drager der stukken;

*gedagvaard* : om te horen bevelen in het geding dat tegen haar verzekerde de Heer Degreef ingesteld werd tussen te komen en zich te horen veroordelen om Degreef te vergoeden voor de schade welke hij geleden heeft en nog lijden zou ingevolge het ongeval dat haar verzekerde veroorzaakt heeft;

Bijkomende het arrest gemeen te horen verklaren en zich te horen veroordelen tot de kosten;

\* \* \*

Gezien de beroepen ingediend op 28 maart 1963 door betichte en op 29 maart 1963 door het Openbaar Ministerie,

tegen het vonnis uitgesproken (door drie rechters) de 21e maart 1963 door de rechtbank van eerste aanleg van het arrondissement Brussel dewelke, rechtdoende in correctionele zaken,

Zegt dat de betichtingen A, B, en C bewezen zijn en dat de verschillende feiten sub C een collectief misdrijf uitmaken;

Veroordeelt Degreef wegens de betichtingen sub :

A. tot een geldboete van 150 F,

B. tot een gevangenisstraf van 3 maanden en tot een geldboete van 250 F,

C. tot een gevangenisstraf van 1 maand en tot een geldboete van 200 F,

alsook tot de kosten van het proces belopende in het geheel 345 F;

Zegt dat de geldboeten met 190 deciemmen zullen

verhoogd worden en aldus gebracht op de som van 3.000, 5.000 en 4.000 F respectievelijk;

Beveelt dat de geldboeten verhoogd met 190 deciemmen bij gebreke van betaling binnen de wettelijke tijd kunnen vervangen worden respectievelijk door een gevangenisstraf van 1 maand, 2 maand en 2 maand;

Ontzet veroordeelde gedurende een termijn van zes maand hoofdens betichting B — en gedurende een termijn van drie maanden hoofdens betichting C uit het recht een motorrijtuig op de openbare weg te besturen;

## Op burgerlijk gebied :

Veroordeelt betichte om aan de burgerlijke partij te betalen ten provisonale titel de som van 20.000 F ten aanzien van de schade alreeds bewezen plus de gerechtelijke intresten;

Behoudt de kosten voor;

En alvorens verder recht te spreken, stelt aan als deskundige Dokter Enderlé, met als opdracht deze nader omschreven in het vonnis a quo;

Zegt dat er geen redenen bestaan om lijfswang tegen de betichte uit te spreken;

Verzendt de zaak op onbepaalde datum.

.....

I. Ten aanzien van de vrijwillige tussenkomst van het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds en van de rechtstreekse dagvaarding ten laste van de N.V. Athena.

Aangezien betichte in eerste aanleg veroordeeld werd op grond der feiten van betichting C;

Aangezien, vermits de gerechtelijke beslissingen op strafrechtelijk gebied « erga omnes » gelden, het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds, gelet op art. 16 der wet van 1 juli 1956, een actueel persoonlijk belang heeft in de veroordeling of de vrijspraak van betichte uit hoofde der feiten van betichting C, derwijze dat de vrijwillige tussenkomst van bewuste partij, zelfs voor het eerst in graad van beroep, ontvankelijk is;

Aangezien, om dezelfde redenen, de oproeping in tussenkomst door de burgerlijke partij op 11 januari 1964 aan de Heer Procureur-Generaal bij dit Hof aangezegd, ontvankelijk is om de « N. V. Athena » de gelegenheid te bieden haar middelen tegenover die van het Gemeenschappelijk Waarborgfonds te doen gelden, daar het persoonlijk en actueel belang van bewuste naamloze vennootschap ten aanzien van de beslissing betreffende betichting C strijdig is met dit van voornoemd waarborgfonds;

Aangezien echter enerzijds geen veroordeling tegen de N. V. « Athena » zal mogen uitgesproken worden, daar zij in eerste aanleg niet ter zake geroepen werd, en anderzijds de eis in gemeenverklaring van arrest geen voorwerp heeft, vermits alleen de strafrechtelijke beschikkingen van onderhavig arrest nopens betichting C voor haar ter sprake zijn en deze alleszins tegenover haar zowel als tegenover iedereen bindend zullen zijn;

## II. Op strafgebied.

### Betichting A.

Aangezien, in strijd met de bewering van betichte, vaststaat dat de burgerlijke partij geenszins op het onverwachts, al lopend, uit een zijstraat vóór zijn voertuig plotseling zou zijn komen opdagen, doch integendeel dat zij, in gezelschap van andere mensen, op het voetpad, de tram aan het afwachten was, en de rijbaan

haaks heeft overgestoken eerst wanneer het tramvoertuig ter plaatse was;

Aangezien, gelet op het uitgestrekt gezichtsveld waarover betichte beschikte, hij geenszins verrast kon worden door bewuste handeling van de burgerlijke partij;

Aangezien uit de eigen verklaringen van Degreef (welke trouwens op dat punt met die van het slachtoffer stroken), samengebracht met de gegevens van de schets der plaats opgesteld door de politie, blijkt dat vóór het ongeval, de burgerlijke partij eerst de afstand tussen de stoep en het tramrijtuig, d.i. ongeveer 5 m 50 had afgelegd, om daarna terug op haar stappen te komen en door de linkervoorkant van het autovoertuig getroffen te worden wanneer zij bijna terug op het trottoir gekomen was;

Aangezien deze schets ook aantoonde dat betichte slechts enkele meters over de plaats van het ongeval geremd heeft;

Aangezien, zo de voetgangster inderdaad onvoorzichtig is geweest met zich naar het tramrijtuig te begeven vooraleer het volledig stilstond, betichte nochtans op dat ogenblik nog op voldoende afstand van haar was om zijn voertuig veilig tot stilstand te brengen zonder hevig te moeten remmen indien, zoals hij het beweert en aangenomen kan worden, hij slechts een snelheid tussen 50 en 60 kilometer per uur ontwikkelde;

Aangezien hij echter verkozen heeft zijn vaart voort te zetten met de bedoeling door te rijden langs de vernauwing tussen de voor hem links gelegen stoep, van waar de burgerlijke partij vertrokken was, en de hindernis uitgemaakt door de naar de tram stappende vrouw;

Aangezien hij aldus een gevaarlijke toestand heeft geschapen, waarvan de gevolgen zich onmiddellijk voordeden, door het verschrikken van de vrouw die, om te ontsnappen aan het nakend gevaar dat zij redelijkerwijze in het aankomend voertuig heeft menen te ontwaren, haar toevlucht zocht in het teruglopen naar de stoep;

Aangezien uit hetgeen voorafgaat moet worden afgeleid dat, indien de onvoorzichtigheid van de burgerlijke partij in zekere mate tot het ongeval bijgedragen heeft, desniettemin het feit der betichting A door de eerste rechter ten laste van Degreef vastgesteld, bewezen is gebleven door het onderzoek voor het Hof gedaan;

Aangezien daartoe een billijke toepassing der strafwet gedaan is geworden;

#### *Betichting B.*

Aangezien betichte zich desbetreffend naar de wijsheid van het Hof gedraagt;

Aangezien ook het feit dezer betichting, door de eerste rechter vastgesteld, bewezen is gebleven door het onderzoek voor het Hof gedaan en daartoe een billijke toepassing der strafwet gedaan is geworden, met inbegrip van de ontzetting van veroordeelde gedurende een termijn van zes maand uit het recht een motorrijtuig op de openbare weg te besturen;

#### *Betichting C.*

Aangezien vaststaat dat Degreef, luidens polis nummer 14.420, door de N. V. «Athena», tussen 27 januari 1958 en 27 januari 1968 verzekerd was voor de burgerrechtelijke aansprakelijkheid waartoe aanleiding kon geven het in het verkeer brengen op de openbare weg, op terreinen toegankelijk voor het publiek of voor een zeker aantal personen die het recht hebben om er te

komen, van een autovoertuig, merk Mercédès, dat de lopende premie betaald was en betichte in het bezit was van de groene verzekeringskaart nr. 5123923, geldig van 27 januari 1962 tot 26 januari 1963;

Aangezien verder blijkt dat op de datum der feiten, de Mercédès, bouwjaar 1950, sinds geruime tijd gans versleten en onbruikbaar was en dat ze buiten elke openbare weg verlaten stond in afwachting dat er een liefhebber zou kunnen gevonden worden om ze als oud ijzer te kopen;

Aangezien het besproken ongeval plaatsgreep wjl betichte een ander voertuig, merk Peugeot, bestuurde, dat hij eerlang had aangekocht, hetwelk nagenoeg van dezelfde paardenkracht als de Mercédès was, derwijze dat het risico niet verergerd was;

Aangezien, bij toepassing van art. 33 van de verzekeringspolis, het «buiten gebruik stellen» van het verzekerd voertuig en zijn vervanging door een ander voertuig gelijkgesteld moet worden met de «overdracht» van het verzekerd voertuig;

Aangezien betichte, weliswaar, verwaarloosd had — uit loutere nalatigheid — de polis van de Mercédès op de Peugeot te doen overschrijven, hoewel de termijn van acht dagen bedoeld bij voormeld art. 33 verstreken was en ook de termijn van «een kalendermaand» voorzien bij artikel 4 van de polis, welke echter bezwaarlijk ter zake van toepassing zou zijn geweest, vermits het om een definitieve overdracht en niet om een tijdelijke vervanging ging;

Aangezien nochtans, zo de tekortkoming van betichte aan het naleven van de termijn bedongen voor de mededeling aan de verzekeringsmaatschappij van bewuste overdracht, gebeurlijk, krachtens art. 24 van de polis, hem «het recht op dekking van het contract» zou kunnen ontnemen, zulk beding alleszins, naar luid van art. 11, lid 1 van de wet van 1 juli 1956, nochtans niet door de verzekeraar aan de benadeelde derde mag worden tegengeworpen;

Aangezien de «ratio legis» van de bij betichting C bedoelde beteugeling slechts de bescherming betreft van de rechten der derden, afgezien van de wederzijdse rechten en verplichtingen tussen verzekeraar en verzekerde, waarover luidens lid 2 van voormeld art. 11, laatstgenoemden vrijelijk mogen overeenkomen, de rechten der derden onaangetaast blijvend;

Aangezien uit het boven overwogene blijkt dat voormelde polis, op het ogenblik van het ongeval, de rechten der derden — namelijk die van de burgerlijke partij — op doeltreffende wijze waarborgden, volgens de voorschriften van de wet van 1 juli 1956, waaruit volgt dat de feiten van betichting C ten onrechte door de eerste rechter bewezen werden geacht, waar betichte integendeel op dat punt niet schuldig is;

#### *III. Op burgerlijk gebied.*

Aangezien de burgerlijke partij, als gehuwde vrouw, onbekwaam is om vergoeding te eisen voor de schade gebeurlijk door de huwelijksgemeenschap geleden, doch integendeel haar vordering, ontvankelijk is ten aanzien van de door haar persoonlijk geleden schade, namelijk minstens pijn en smarten, andere morele schade en esthetische schade;

Aangezien het Hof thans op onvoldoende wijze ingelicht is om tot een behoorlijke ventilatie te kunnen overgaan tussen deze twee reeksen schadeposten, doch in ieder geval vaststaat dat de provisionele toekenning van 20.000 F overeenstemt met de thans reeds vastgestelde persoonlijke schade van het slachtoffer;

Aangezien echter uit hetgeen bij de beoordeling der feiten van betichting A overwogen werd blijkt dat een deel der verantwoordelijkheid — billijk op 1/4 geraamd — ten laste van het slachtoffer zelf dient gelaten te worden, derwijze, dat bewuste provisie tot 15.000 F moet worden herleid;

Aangezien de door de eerste rechter bevolen onderzoeksmaatregel zich opdringt om op volledige wijze over de vordering van de burgerlijke partij uitspraak te kunnen doen;

*Om deze redenen,*

Het Hof, rechtdoende op tegenspraak;  
Gezien artikel 9 der wet van 1 juli 1956;  
Gezien artikel 24 der wet van 15 juni 1935;

Gezien de wetsbepalingen in het bestreden vonnis aangehaald behalve artikel 1, 2 § 1 en 18 § 1,3 der wet van 1 juli 1956;

Gezien artikelen 211 en 212 van het wetboek van strafvordering al deze voorgaande wetsbepalingen ter zitting door de Heer Voorzitter aangeduid;

Ontvangt de beroepen en de vrijwillige tussenkomst van het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds;

Verklaart ook ontvankelijk de oproeping in gedwongen tussenkomst van de N. V. «Athena», doch «hic et nunc» niet ontvankelijk de vordering om tegen haar enige veroordeling te horen uitspreken en zonder voorwerp haar oproeping tot gemeen- of bindendverklaring van arrest;

Rechtdoende ten gronde binnen voormelde perken;

#### 1. Op strafgebied.

Bevestigt het aangevochten vonnis in zover uitspraak werd gedaan over de betichtingen A en B;

Doet het te niet waar over betichting C en over de kosten in eerste aanleg uitgesproken werd;

Wijzigende desbetreffend :

Spreekt betichte vrij voor het feit van betichting C;

Veroordeelt hem tot 3/4 der kosten van de openbare vordering in beide aanleggen belopende in het geheel 1.881 F en laat het overige 1/4 ten laste van de Staat;

#### 2. Op burgerlijk gebied.

Doet het bestreden vonnis te niet voor zover uitspraak werd gedaan over :

- a) de ontvankelijkheid van de eis,
- b) de aansprakelijkheid van betichte,
- c) het bedrag van de provisionele veroordeling;

Wijzigende desbetreffend :

Verklaart de vordering van de burgerlijke partij niet ontvankelijk voor zover zij strekt tot vergoeding van schadeposten waarvan zou bewezen worden dat ze door de huwelijksgemeenschap geleden werden en ontvankelijk voor het overige;

Verklaart betichte tegenover de burgerlijke partij slechts aansprakelijk voor 3/4 der schade;

Herleidt het hoofdbedrag van de provisionele veroordeling van 20.000 F tot 15.000 F;

Bevestigt het aangevochten vonnis voor het overige;  
Verwijst betichte in 3/4 en de burgerlijke partij in 1/4 der kosten in beroep, inbegrepen die veroorzaakt door de vrijwillige tussenkomst van het Gemeenschappelijk Motorwaarborgfonds en door de in zake roeping van de N. V. Athena.

## HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

16e Kamer. — 26 februari 1964.

Voorzitter : M. Holvoet.

Raadsheren : M.M. Screvens en Grenez.

Advokaat-generaal : M. Smets.

Advokaten : Mrs. Calewaert en de Cock de Rameyen.

**Overspel. — Man vervolgd uit hoofde van medeplichtigheid aan overspel. — Aanstelling van burgerlijke partij van de echtgenote. — Ontvankelijkheid.**

*De aanstelling van burgerlijke partij van de vrouw tegen haar echtgenoot vervolgd wegens medeplichtigheid aan overspel is ontvankelijk.*

O.M. en U... t./ De V... F.

Overwegende dat het beroep van de burgerlijke partij regelmatig is naar vorm en tijd;

Overwegende dat de burgerlijke partij zich aangesteld heeft voor de Raadkamer van de Rechtbank van eerste aanleg te Antwerpen tegen haar echtgenoot, dewelke vervolgd was wegens medeplichtigheid aan overspel;

Overwegende dat de feiten ten laste van betichte gelegd en waarvoor hij veroordeeld werd van die aard zijn een persoonlijke schade aan de burgerlijke partij te berokkenen;

Dat de aanstelling van de burgerlijke partij, regelmatig naar vorm, derhalve ontvankelijk is bij toepassing van artikelen 3 en 4 van de wet van 17 april 1878;

Overwegende dat zonder invloed is op de ontvankelijkheid van de burgerlijke vordering dat de medeplichtigheid van overspel slechts op klacht van een andere persoon dan de burgerlijke partij kan worden vervolgd en dat de openbare vordering te niet gaat indien de klacht teruggetrokken wordt; dat ter zake betichte inderdaad tengevolge van de nodige klacht vervolgd werd en dat er geen intrekking van klacht tussengekomen is, zodat de burgerlijke vordering samen met de publieke vordering voor de strafrechtsmacht vervolgd werd;

Overwegende dat de burgerlijke partij terecht haar morele schade doet gelden en dat haar vordering tot een frank schadevergoeding gegrond is;

*Om deze redenen :*

Het Hof, rechtdoende binnen de perken van het beroep;

Gelet op de artikelen : 24 van de wet van 15 juni 1935; 211 van het wetboek van strafvordering; 3,4 van de wet van 17 april 1878; 1382 van het burgerlijk wetboek;

ter zitting aangeduid door de heer Voorzitter;

Ontvangt het beroep;

Doet het bestreden vonnis te niet;

Opnieuw beslissende :

Verklaart de burgerlijke partijstelling ontvankelijk en gegrond;

Veroordeelt betichte te betalen aan de burgerlijke partij ten titel van schadevergoeding een frank met de gerechtelijke intresten en de kosten van beide aanleggen;

Verwijst hem daarenboven in de kosten van beroep.

NOOT: Zie in dezelfde zin M. Roels : « De la recevabilité des constitutions de partie civile devant les juridictions répressives en matière d'adultère et d'entretien de concubine au domicile conjugal », Journ. Trib. 1963, blz. 617.

## HOF VAN BEROEP TE GENT

Tweede Kamer. — 25 juni 1963.

Voorzitter: M. Daniël Verougstraete.

Raadsheren: MM. Gerniers en De Brauwere.

Advokaat-generaal: M. Versée.

Advokaten: Mrs. Vidts en Heyvaert (Gent).

**Wederzijdse rechten en plichten der echtgenoten. — Art. 221 B.W. — Onderhoudsuitkering. — Bevoegdheid van de voorzitter. — Verlenging van de maatregel voor meer dan twee jaar. — Machtsoverschrijding. — Hoger beroep ontvankelijk.**

*Wanneer een der echtgenoten zijn plicht grovelijk verzuimt, is de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg ertoe bevoegd om, op grond van art. 221-B.W., de voorlopige maatregelen te treffen welke in het belang van de verzoekende partij en van de kinderen door de hoogdringende bevelen worden, en o.m. de toekenning van een onderhoudsuitkering, doch voor een beperkte termijn, tijdens dewelke een regelmatige procedure tot betaling van onderhoudsuitkering voor de bevoegde vrederechter kan worden ingesteld.*

*Indien echter de voorzitter van de rechtbank zijn eerste bevelschrift houdende toekenning van de onderhoudsuitkering voor een termijn van twee jaar verlengt, pleegt hij aldus machtsoverschrijding en is het hoger beroep tegen zijn bevelschrift derhalve ontvankelijk.*

*De bepalingen van artikelen 37bis en 37ter bevoegdheidswet zijn in zodanig geval niet van toepassing: inzake onderhoudsuitkering werd de bevoegdheid van de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg en die van de vrederechter door de wetgever omlijnd, en mag de bevoegdheid van de voorzitter buiten de perken gesteld door art. 221-B.W. niet worden uitgebreid zonder die van de vrederechter te miskennen, welke ook de redenen mochten zijn die de wetgever tot deze bevoegdheidsregeling hebben gebracht.*

Lootens Louis t / Vrijdag's Clémentine.

Advies van het O.M.

Beroep tegen een bevelschrift d.d. 27 oktober 1962 van de heer Voorzitter der rechtbank van eerste aanleg te Gent, rechtdoende bij wijze van dringende en voorlopige maatregelen zoals bepaald door artikel 221 van het B.W., en waarbij de uitwerking van vroegere analoge bevelschriften d.d. 25 oktober 1960 en 4 november 1961, o.m. inhoudende veroordeling van appellant tot het betalen van een onderhoudsgeld van 5.500 F per maand, verlengd werd tot 31 december 1964, dus gedurende een termijn van meer dan 2 jaren.

Appellant voert aan dat de eerste rechter onbevoegd was om het onderhoudsgeld toe te staan.

Het beroep tegen een bevelschrift van de voorzitter, zetelend in zaken bepaald door artikel 221 B.W. is slechts ontvankelijk wanneer machtsoverschrijding werd gepleegd, die o.m. voorhanden is wanneer de voorzitter zich een bevoegdheid heeft toegeëigend die door de wet aan een andere rechter is voorbehouden.

De kwestie of deze voorwaarde aanwezig is wanneer de eerste rechter een onderhoudsgeld toekent, bevoegdheid die principieel aan de vrederechter is voorbehouden, heeft aanleiding gegeven tot talrijke en soms tegenstrijdige rechtspraak.

Volgens zekere rechtspraak is het luidens artikel 3,

11° der bevoegdheidswet de vrederechter die principieel bevoegd is voor alle geschillen betreffende de verplichting tot onderhoud tussen echtgenoten, terwijl de voorzitter der rechtbank enkel ten deze bevoegd is binnen het raam der procedure tot echtscheiding of scheiding van tafel en bed; dat de voorzitter derhalve onbevoegd is om in het raam van artikel 221 B.W. een onderhoudsbijdrage aan appellant op te leggen (Gent, 7e Kamer, arresten van 7 november 1962 in zake Vandevelde t./ Uyttendaele, en van 28 november 1962 in zake Vermersch t./ Van Hoorde; zeker niet bij onbepaalde duur; Gent, 1e K., Deweerdt t./ Delegat, d.d. 17 maart 1956, onder het regime van het oude artikel 214j B.W.; zie ook Brussel, 7 juni 1961, R.W. 61-62, kol. 99, volgens welk arrest art. 221 B.W. aan de voorzitter der rechtbank niet de macht geeft de bijdrage te bepalen van een der echtgenoten in de behoeften van het huishouden, zelfs niet voor een korte duur, maar slechts gebeurlijk aan één der echtgenoten een bepaalde som kan toekennen, ten einde hem in staat te stellen de beslissing van de bevoegde vrederechter af te wachten).

Anderzijds is er Uw arrest van 8 januari 1963 in zake Degols t./ Smekens waarbij aanvaard wordt dat de voorzitter geen machtsoverschrijding pleegt wanneer hij, bevoegd zijnde om alle dringende en voorlopige maatregelen te nemen, daaronder een onderhoudsgeld toekent (het ging om 3 maanden) dat in verband dient gebracht te worden met de andere bevelen maatregelen, en dat «geïntimeerde moet toelaten binnen de bepaalde termijn een regelmatige procedure in te stellen».

Zonder twijfel komt een dergelijke stelling tegemoet aan de zeer ernstige kritiek uitgebracht tegen de vroegere strakke toepassing der wettelijke bevoegdheidsreglen. Het ligt voor de hand dat er een euvel verboden is aan het verspreiden van de bevoegdheid der rechters die aan moeilijkheden in een gezin willen verhelpen, en dat het betreurenswaardig is dat de voorzitter die principieel dringend en voorlopig maatregelen kan treffen, tezelfdertijd juist diegene niet zou kunnen bevelen, namelijk de geldelijke bijdrage, die zeer dikwijls de andere (bv. afzonderlijk leven, bewakingsrecht der kinderen) praktisch mogelijk maakt.

Maar gelet op het bestaan der bevoegdheidsreglen, wordt dan toch steeds aanvaard dat de toekenning van een onderhoudsgeld voor een zeer beperkte tijd zou gelden (Uw arrest van 8 januari 1963; Renard et Vieujeun: Examen de jurisprudence, Personnes et biens, R.J.C.B., 1961, blz. 503: «tout au plus pourrait-il ordonner cette mesure à titre accessoire et pour un délai assez bref, quand il autorise l'un des époux à se retirer dans une résidence séparée»).

Het trekken van de grens van deze «beperkte tijd» wordt dan een nieuwe moeilijkheid. Het wil me nochtans voorkomen dat, zoals ter zake, wanneer een aanvankelijke maatregel reeds 2 maal voor één jaar verlengd werd, het opnieuw verlengen, en dan voor meer dan 2 nieuwe jaren, in ieder geval die grens overschrijdt. In ieder geval ook is de maat overschreden «om toe te laten een regelmatige procedure in te stellen».

\* \* \*

Geïntimeerde zet uiteen dat de eerste rechter toch zou bevoegd zijn bij toepassing van artikel 37bis en ter van de bevoegdheidswet, dus wegens samenhang. Bevoegd zijnde voor de andere bevelen en verlengde maatregelen, zou hij het ook zijn, door samenhang of verknochtheid, voor het normaal in de bevoegdheid van de vrederechter liggende onderhoudsgeld. De regel

van art. 37bis, waarin de voorzitter van de rechtbank als dusdanig trouwens niet voorkomt, schijnt me hier niet toepasselijk te zijn.

De machtsoverschrijding van de voorzitter wordt immers juist daarin bepaald dat hij bij een uitzonderlijke procedure alle maatregelen mag treffen, zelfs niet gevraagde, behalve degene die aan de kennisgeving van een andere rechter werden toevertrouwd.

*Advies* : beroep ontvankelijk wat het onderhoudsgeld betreft. Op dit punt het bestreden bevelschrift te niet te doen.

#### Arrest :

Gehoord de partijen in hun middelen en besluiten ;

Gezien de stukken van de rechtspleging en o.m. de uitgifte van een bevelschrift uitgesproken door de voorzitter der rechtbank van eerste aanleg te Gent, op 27 oktober 1962, in toepassing van artikel 221 van het B.W. ;

Overwegende dat bij bevelschrift van 25 oktober 1960, de voorzitter der rechtbank van eerste aanleg op grond van artikel 221 B.W. bepaalde maatregelen bevelen heeft waaronder de betaling door Lootens aan zijn echtgenote Vrijdag's van een maandelijke uitkering tot onderhoud groot vijfduizend vijfhonderd F bij vooruitbetaling te voldoen van 18 oktober 1960 af ;

dat bij bevelschrift d.d. 4 november 1961 de uitwerking van dit bevelschrift tot 31 oktober 1962 verlengd werd ;

Overwegende dat bij bevelschrift waartegen beroep d.d. 27 oktober 1962 bepaald werd dat de bevelschriften d.d. 25 oktober 1960 en 4 november 1961 uitwerking hebben tot 31 december 1964 ;

Overwegende dat appellant voorhoudt dat met de toekenning van een onderhoudsgeld de voorzitter der rechtbank van eerste aanleg zijn macht overschreden heeft daar in het afzijn van een geding tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed, deze vraag in de bevoegdheid valt van de Vrederechter ;

Overwegende dat zo de geschillen omtrent een uitkering tot onderhoud gegrond op artikelen 205, 206, 207, 212, 337 en 351 van het B.W. in de bevoegdheid vallen van de Vrederechter, het steeds de voorzitter der rechtbank van eerste aanleg toegelaten is, wanneer een der echtgenoten grovelijk zijn plicht verzuimt, de voorlopige maatregelen te treffen welke in het belang van de andere partij en van de kinderen door de hoogerdringendheid bevolen worden (De Page 1, 3de uitg. 1962 Nr 708bis blz. 858) (par Renard et Vieujean R.C.U.B. 1961 H. 503 Examen de jurisprudence Personnes et biens) ;

Overwegende echter dat waar hij door opeenvolgende bevelschriften een uitkering tot onderhoud toegekend heeft van 18 oktober 1960 af en waar deze maatregel door het aangevochten bevelschrift voor meer dan twee jaar verlengd werd, er zeker van dringende en voorlopige maatregel geen spraak meer kan zijn ;

Dat geïntimeerde meer dan gelegenheid gehad heeft een regelmatige procedure tot betaling van onderhoudsgeld voor de bevoegde rechter in te stellen ;

Dat derhalve machtsoverschrijding gepleegd werd en het hoger beroep wel ontvankelijk is (Verbr. 1 april 1960 Pas. 1960.1.894) ;

Overwegende dat geïntimeerde zich vergeefs beroept op art. 37bis en 37 ter van de wet op de bevoegdheid ; dat deze bepalingen hier van gener toepassing zijn ;

Dat de bevoegdheid van de Voorzitter der rechtbank van eerste aanleg en van de Vrederechter i.z. onderhoudsgeld door de wetgever omlijnd is en dat de bevoegdheid van de Voorzitter der rechtbank van eerste

aanleg buiten de perken van artikel 221 B.W. niet mag uitgebreid worden zonder de bevoegdheid van de Vrederechter te miskennen, welke ook de redenen mochten zijn die de wetgever tot deze bevoegdheidsregeling hebben gebracht ;

Overwegende dat tussen de maatregelen bevolen door de Voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in zijn bevelschrift van 25 oktober 1960 en de thans besproken eis tot uitkering van onderhoud geen dergelijk noodzakelijk verband bestaat dat er samenhang zou uit voortvloeien ;

Dat het bevelschrift van de Voorzitter van de rechtbank welk de echtgenote machtigt om afzonderlijk te verblijven en een beslissing van de Vrederechter betreffende een vordering tot onderhoudsgeld beide uitvoerbaar kunnen zijn om het even wat deze laatste beslissing moge wezen ;

#### Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 juni 1935, gehoord in openbare terechtzitting het eensluidend advies van de heer advocaat-generaal Versée ; alle meeromvattende of strijdige conclusiën als ongegrond verwerpend, verklaart het beroep ontvankelijk en gegrond doch enkel in de mate dat het aangevochten bevelschrift betrekking heeft op de uitkering van een onderhoudsgeld door de appellant aan zijn echtgenote ;

Doet het bes betreffend teniet wegens machtsoverschrijding ;

Veroordeelt de geïntimeerde tot de kosten van beroep, met afscheiding ten behoeve van pleitbezorger Dubois, die bevestigt, het grootste gedeelte der voorschotten voor zijn partij gedaan te hebben.

---

### BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUSSEL

9e Kamer. — 10 april 1964.

Alleenrechtsprekend rechter : M. Mahillon.

**Voogdij. — Blijvende bevoegdheid van de vrederechter van de plaats waar de voogdij is opge gevallen om de familieraad bijeen te roepen.**

*De vrederechter van de plaats, waar de voogdij is opge gevallen, blijft tijdens de gehele duur van de voogdij bevoegd om de familieraad bijeen te roepen.*

*De overdracht van een gemeente van een gerechtskanton naar een ander laat deze regel onaangetast. De wet van 9 augustus 1963 waarbij o.a. het ressort van het vrederecht van Ukkel gewijzigd werd, bevat geen afwijkende bepaling betreffende de reeds vóór die wet ingerichte voogdijen.*

Procureur des Konings te Brussel t./ Vrederechter tweede kanton, Halle.

Gelet op het hiervoorgaand verzoekschrift van de heer Procureur des Konings bij deze Rechtbank ;

Gelet op artikelen 4 en 9 der wet van 15 juni 1935 ;

Overwegende dat op 6 januari 1956 de voogdij van het kind Danielle Cammue door een familieraad onder voorzitterschap van de Vrederechter van het kanton Ukkel ingericht werd, ingevolge het overlijden van de moeder van belanghebbende ;

Dat de minderjarige gerechtigd is in de nalatenschap van Pierre Cammue, overleden op 9 juli 1960 ;

Dat de familieraad dient opgeroepen te worden ten einde over de aanvaarding van deze nalatenschap en de benoeming van een nieuwe toeziende voogd te beraadslagen;

Overwegende dat de Vrederechters van Ukkel en van Halle (2de kanton), aangezocht de familieraad bijeen te roepen, zich beiden onbevoegd verklaard hebben, de ene en de andere de onveranderlijkheid van het voogdijdomicilie inroepende;

Overwegende dat de woonplaats van de minderjarige bij het openvallen van de voogdij te Beersel was, gemeente die toen onder de bevoegdheid viel van de Vrederechter van Ukkel, nu echter onder deze van de Vrederechter van het 2de kanton Halle (wet van 9 augustus 1963, artikelen 5 en 8);

Overwegende dat de familieraad zijn vaste zetel heeft in de plaats waar de voogdij openviel (Kluyskens, bd. VII, nr. 685; De Page, bd. II, 3de uitg., nrs. 50 en 51; zie ook Dekkers, bd. I, nr. 496);

Overwegende dat de voortdurende bevoegdheid van dezelfde Vrederechter slechts een gevolg is van het principe dat het voogdijdomicilie hetzelfde blijft gedurende de tijd van de voogdij, aangehecht zijnde aan de oorspronkelijke woonplaats van de minderjarige bij het openvallen van de voogdij en niet afhangende van de verschillende woonplaatsen waarin de voogd zich zou kunnen vestigen (zie: Cass. 7 mei 1883, Pas. 1883, I, 218);

Overwegende dat de overdracht van een gemeente van een gerechtskanton naar een ander het beginsel van de onveranderlijkheid van het voogdijdomicilie niet aantast;

Dat de bedoeling niet vooral is de familieraad steeds onder het voorzitterschap van dezelfde Vrederechter te laten bijeenroepen, maar te vermijden dat de voogd de familieraad voor gelijk welke vrederechter zou kunnen doen bijeenroepen om te ontsnappen aan de verplichting der familieleden die binnen 2 myriameters wonen op te roepen (De Page, t. II, 3e uitg., nr. 50);

Overwegende dat de wet van 9 augustus 1963 geen voorbehouden bevat voor wat de reeds ingerichte voogdijen betreft;

Dat gezien de ontstentenis van de vader van Danielle Cammue, het de Procureur des Konings behoort, in verband met zijn opdracht de bescherming van de minderjarigen te verzekeren, tegen het bevelschrift van de Vrederechter van het 2de kanton Halle beroep aan te tekenen;

*Om deze redenen :*

Verklaart ontvankelijk en gegrond het beroep gericht tegen het bevelschrift geveld door de Vrederechter van het tweede kanton Halle op 25 september 1963;

Dienvolgens zegt voor recht dat sedert het invoege treden van de wet van 9 augustus 1963, de Vrederechter van het tweede kanton Halle bevoegd is om de familieraad bijeen te roepen van de minderjarige Danielle Cammue, bij uitsluiting van de Vrederechter van het kanton Ukkel, daar het voogdijdomicilie terzake te Beersel is.

## CORRECTIONELE RECHTBANK TE ANTWERPEN

10e Kamer — 18 april 1964

Voorzitter : Dhr J. Verhaegen

Rechters : M.M. Massa en Boon

O. M. : M. Waele

Advokaten : Mrs. Edmond Lauwers en Elisabeth Clynmans.

**Urbanisatie. — Bouwen zonder vergunning. — Regelmaticgheid der dagvaarding. — Verjaring. — Terugwerkende kracht van de wet van 29/3/1962.**

*De pleegvormen voorzien in art. 69 van de wet van 29/3/62 werden slechts uitgevaardigd ter vrijwaring der rechten van derden.*

*Het verdedigingsrecht van betichte komt hierbij niet in het gedrang.*

*Daar waar de vroegere wetgeving (B.W. van 2/12/46) slechts de «uitvoering» der werken strafbaar stelde, voegt de wet van 29/3/62 er het «in stand houden» van de werken aan toe. De rechtbank kan niet tot retroactieve toepassing van de wet overgaan vermits zij niet gebonden is door een formele tekst. Daar waar de wetgever de bouw misdrijven als voortdurende misdrijven heeft willen inrichten kan dit karakter niet verleend worden aan de bouw misdrijven die werden gepleegd vóór het totstandkomen van de wet van 29/3/62.*

Didden c / O.M. en Stad Antwerpen.

Verdacht van te Antwerpen, zelfde kanton tussen 22 april 1962 en 18 april 1963

Op het onroerend goed, gelegen te Antwerpen, Lange Herentalstraat nr 6, gekadastraerd als woonhuis onder wijk H perceel nr. 1174/83 met een oppervlakte van 95 ca. bij inbreuk op de artt. 44, 64 en 69 van de wet van 29 maart 1962, in de hoedanigheid van opdrachtgever de werken opgenoemd in art. 44 voornoemd, zonder voorafgaande schriftelijke en uitdrukkelijke vergunning afgeleverd door het College van Burgemeester en Schepenen van Antwerpen te hebben instandgehouden, namelijk een voorgevel bekleed met gewapende glasplaten.

Gezien het exploit van dagvaarding overgeschreven te Antwerpen 1e Kantoor der Hypotheken (Nr. 5400) de 1e oktober 1963, deel 3820, Nr. 2.

Gezien de stukken van het onderzoek;

Gehoord de burgerlijke partij in haar middelen en besluiten ontwikkeld in de Nederlandse taal door Meester Clijnmans, advocaat.

Gehoord het openbaar ministerie in zijn vordering, ontwikkeld in de Nederlandse taal;

Gehoord de verdachte in zijn middelen van verdediging ontwikkeld in de Nederlandse taal door Meester Lauwers, advocaat.

Overwegende dat het buiten betwisting staat, dat de werken werden uitgevoerd tussen 1 juni 1961 en 31 juli 1961, periode die overigens reeds werd weerhouden in een vervolging tegen andere personen, die bij in kracht van gewijsde gegaan vonnis van 6 december 1962 dezer rechtbank werden vrijgesproken;

Overwegende dat betichte, bij eerste besluiten, buiten enkele middelen ten gronde, opwerpt dat de dagvaarding niet regelmatig zou zijn naar de vorm, omdat de herdaging van 15 november 1963 de strafbare feiten niet vermeldt en de identificatie van de eigenaar niet geeft;

Overwegende dat de herdaging van 15 november 1963 uitdrukkelijk verwijst naar de oorspronkelijke dagvaarding van 13 september 1963, die de strafbare feiten formuleerde en die als bijgevoegd een uittreksel van de geboorteakte van de eigenares bevatte, welke uittreksel, blijkens de vermelding aan de achterzijde er van, samen met de dagvaarding werd overgeschreven (deel 3820, nr. 2);

Overwegende dat de dagvaarding derhalve regelmatig is;

Overwegende dat overigens de pleegvormen, door artikel 69 voorzien, alleen ter vrijwaring der rechten van derden werden uitgevaardigd en het verdedigingsrecht van betichte volkomen onverlet laten, zodat het verweer van betichte op dat punt zijn verdediging voorbijstreeft (Hof van Beroep te Brussel, 15e K., 21 nov. 1962, i.z. Vanhole, onuitgegeven);

Overwegende dat betichte in aanvullende besluiten opwerpt dat de wet van 1962 niet kan toegepast worden op de feiten, die dagtekenen van vóór het tot stand komen van de wet, terwijl de feiten, voor zover ze onder de besluitwet van 1946 vallen, verjaard zouden zijn;

Overwegende, wat de verjaring betreft, dat geen nadere toelichting wordt verstrekt, doch dit middel niet dient onderzocht te worden, vermits betichte niet vervolgd wordt om tussen 1 juni 1961 en 31 juli 1961 werken te hebben uitgevoerd, wat een ander feit is dan datgene waarvan de rechtbank gevat is, namelijk vanaf 11 april 1962 (datum van het van kracht worden van de wet van 29 maart 1962) werken te hebben in stand gehouden;

Overwegende dat deze vaststelling echter onder oogpunt van de strafvordering wel van essentieel belang is, daar een onderscheid moet gemaakt worden tussen de retroactieve toepassing van de wet van 29 maart 1962 op de vroeger gepleegde misdrijven en de loutere bestraffing, onder het nieuwe regime, van vroeger gepleegde misdrijven;

Overwegende, wat dit laatste punt betreft, dat dient aangenomen te worden dat de misdrijven, die onder de vroegere wetgeving werden begaan, ook na de inwerkingtreding van de wet van 29 maart 1962 nog strafbaar zijn;

Overwegende dat immers de bij artikel 72 van de wet van 29 maart 1962 voorziene afschaffing van de besluitwet van 2 december 1946 niet volledig is, vermits artikel 73 bepaalt dat onder het beheer van de besluitwet van 2 december 1946 goedgekeurde aanlegplannen en verleende bouwvergunningen hun kracht behouden, terwijl artikel 44 en volgende het stelsel van de voorafgaande bouwvergunningen, al zij het enigszins omgevormd, in stand houdt;

Overwegende dat dan ook niet kon worden volgehouden dat de nieuwe wetgeving de onder het vroegere regime begane inbreuken op bouwvergunningen en hun bestraffing zou hebben beschouwd als zonder belang onder oogpunt van de openbare orde;

Overwegende dat het inzicht van de wetgever, bij het invoeren van de nieuwe wetgeving, op het tegendeel wijst, en er enkel aanleiding is om in voorkomend geval de bestraffing overeenkomstig artikel 2 van het Strafwetboek te laten geschieden;

Overwegende dat het principe van de niet-retroactiviteit van de strafwet er zich echter tegen verzet, dat de bepalingen van de nieuwe wet op de vroeger begane misdrijven zouden worden toegepast;

Overwegende dat de Rechtbank immers, buiten het geval van een meer gunstige straf, slechts tot retroactieve toepassing mag overgaan, indien een formele tekst, die voor geen twijfel vatbaar is, zulks voorschrijft (J. Rubbrecht en R. De Clercq: «La non-retroactivité

des lois pénales en droit belge», Revue de Droit international et de droit comparé, 1950, speciaal nummer, p. 215), hetgeen ook geldt voor de delictomschrijving (J. Rubbrecht, Inleiding tot het Belgisch Strafrecht, Leuven, 1958, p. 46);

Overwegende dat te dien aanzien dient te worden vastgesteld, dat de vroegere wetgeving enkel het uitvoeren, zonder vergunning, van bepaalde werken, strafbaar stelde, terwijl de wet van 29 maart 1962 het «uitvoeren of instandhouden» strafbaar stelt;

Overwegende dat, wanneer men het «instandhouden» zou bestraffen van werken, die onder de vroegere wetgeving werden uitgevoerd — al zij het ook slechts te rekenen van 22 april 1962, datum van de inwerkingtreding van de nieuwe wet — men met retroactieve kracht aan het misdrijf een element zou toevoegen, dat niet bestond op het ogenblik dat het gepleegd werd, vermits dit er in feite zou op neerkomen een voortdurend misdrijf te maken van hetgeen in de oorsprong een niet voortdurend misdrijf was;

Overwegende dat immers, waar de nieuwe wet ontegensprekelijk de inbreuken op artikelen 44 en 64 als voortdurende misdrijven heeft willen inrichten (Parlementaire Bescheiden, Senaat, zitting 1959-60, verslag nr. 275, p. 71), waarvan de verjaring niet meer zal kunnen intreden zonder dat een einde aan de onrechtmatige toestand werd gesteld, dit karakter niet kon worden toegekend aan de inbreuken op de vroegere bouwwetgeving, die als niet voortdurende misdrijven dienden aangezien te worden, waarvan de verjaring begon te lopen zodra de werken voltooid waren (Cassatie, 12 februari 1951, Pas. I, 378; Cassatie, 6 februari 1961, R.W. 1960-61, k. 2019);

Overwegende dat de bestraffing van het «instandhouden» van werken dan ook slechts denkbaar zou zijn, indien het de bedoeling van de wetgever zou geweest zijn dit instandhouden van vroeger zonder vergunning uitgevoerde werken op zichzelf als een afzonderlijk misdrijf in te voeren, vermits de wetgever steeds gerechtigd is het voortbestaan van een bestaande toestand te verbieden, zelfs indien deze het gevolg is van vroeger geoorloofde en toegestane handelingen, in welk geval het begrip van «Retroactiviteit» van de wet niet ter sprake komt (Zie Cassatie, 10 februari 1851, Pas. I, 150);

Overwegende dat het echter in het licht van de ganse economie van de wet van 29 maart 1962 als onaannemelijk voorkomt, dat de wetgever deze bedoeling werkelijk zou hebben gehad;

Overwegende dat de wetgever in dat geval immers alleszins een mogelijkheid tot regularisatie van de bestaande toestanden zou hebben voorzien, vermits ongetwijfeld niet alle in het verleden zonder vergunning uitgevoerde werken de door de wet beoogde doelstellingen in het gedrang brengen;

Overwegende dat trouwens in deze veronderstelling ook de onder het vroegere regime zonder vergunning uitgevoerde werken, waaromtrent de publieke vordering reeds door verjaring was uitgedoofd, opnieuw in het gedrang zouden komen en het niet kan vermoed worden dat een dergelijk kiesse aangelegenheid aan de aandacht van de wetgever zou ontgaan zijn;

Overwegende dat het feit, dat in de voorbereidende werken met geen woord over die bijzondere toestanden werd gerept, er op wijst dat het enkel de bedoeling was de onder de nieuwe wetgeving gepleegde inbreuken als voortdurende misdrijven in te richten;

Overwegende dat het ten laste van betichte gelegd feit derhalve niet bewezen is;

*Om deze redenen,*

De Rechtbank,

Gezien de artikelen 185, 191, W.S.V. 1.3.7. S.W.B., de artikelen 21, 11, 12, 14, 31, 32, 34, 35, 37, 41 wet van 15 juni 1935, 3, 4 wet 17-4-1878, 1382 B.W.B.

Rechtdoende op tegenspraak;

Spreekt betichte vrij en stelt hem buiten zake zonder kosten;

Kosten van de Openbare Partij ten laste van de Staat.

En rechtdoende op de eis van de burgerlijke partij Stad Antwerpen:

Verklaart zich, ingevolge de vrijspraak van betichte, onbevoegd om over deze eis uitspraak te doen;

Verwijst de burgerlijke partij in de kosten van haar aanstelling.

## RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE LEUVEN

1e Kamer. — 10 maart 1964.

Voorzitter: M. Molinet.

Referendaris: M. Vandenberghe.

Advokaten: Mrs. Pelgrims, Deraeymaeker loco Anciaux en Vlassak loco Hoschet.

1. Tussenkomst en vrijwaring in burgerlijke zaken en in zaken van koophandel. — Oproeping van een gemeente in tussenkomst voor de rechtbank van koophandel.

2. Verkeer. — Verkeersteken nr. 2 niet aangebracht. — Irrelevant ten aanzien van de weggebruiker die van een met het teken 1b aangeduide weg komt.

1. De oproeping in tussenkomst van een gemeente voor de Rechtbank van Koophandel en strekkende tot gemeenverklaring van het te wijzen vonnis is onvankelijk.

2. Wanneer de door de weggebruiker gevolgde weg voorzien is van het regelmatig aangebracht en zichtbaar verkeersteken 1b (en aan de aansluiting het teken nr. 26) moet hij de weggebruiker op de prioritaire weg laten voorgaan. De omstandigheid, dat verzuimd werd op deze laatste weg het verkeersteken nr. 2 aan te brengen is irrelevant.

Sempels t./ N.V. Moulins Hungaria en Gemeente Attenrode-Wever.

Aangezien de vorderingen ingeleid bij exploten van deurwaarder Degroof in verblijf te Aarschot in dato 18 september 1962 tegen de N.V. Molens Hungaria en 16 mei 1963 tegen de Gemeente Attenrode-Wever, verkocht zijn, daar zij beiden betrekking hebben op eenzelfde verkeersongeval dat zich voordeed te Attenrode-Wever op 7 oktober 1961, dat zij derhalve in belang van een goede rechtsbedeling dienen samengevoegd;  
I. Bevoegdheid.

Aangezien de dagvaarding ingesteld tegen de Gemeente Attenrode-Wever, enkel een dagvaarding in gedwongen tussenkomst is, en blijkens het beschikkend gedeelte ervan er enkel toe strekt het tussen te komen vonnis aan de gemeente Attenrode-Wever gemeen te doen verklaren;

Dat het aldus beperkt, de tussenkomst van de gemeente in het geding, geen onbevoegdheid der Recht-

bank van Koophandel voor gevolg heeft (Rep. pratique du droit belge, V<sup>o</sup> Compétence nr. 1467, V<sup>o</sup> Intervention en matière civile nrs. 88 tot 92 en vooral nr. 98);

Dat de eis tot veroordeling van de gemeente « tot alle kosten » die blijkbaar geen zin heeft, aan deze vaststelling der bevoegdheid niets verandert;

## II. Ten gronde.

Aangezien het ongeval zich voordeed aan de uitmonding in trechtervorm, van de steenweg op Binkom, op de steenweg Attenrode-Wever centrum naar Visse-naken; dat vaststaat dat op de baan van Binkom, gevolgd door de aangestelde van verweerster, op 50 m van de aansluiting het teken 1b en aan de aansluiting zelf het teken 26 van de wegcode zijn aangebracht, regelmatig naar vorm en volkomen zichtbaar;

Dat de aanrijding zich voordeed wanneer de aangestelde van verweerster zich op ongeveer 1,20 m op de baan Attenrode-Wever/Vissenaken had begeven;

Aangezien verder vaststaat dat op deze baan gevolgd door aanlegger het verkeersteken 2, niet is aangebracht;

Dat zich aldus het probleem der prioriteit stelt, dat reeds zo veelvuldig in de rechtspraak werd behandeld wegens de nalatigheid van de gemeentebesturen, die verplichtingen opgelegd bij K.B. van 4 juni 1958, stipt uit te voeren;

Aangezien niettegenstaande de herhaalde wijzigingen in de tekst van het verkeersreglement, het Hof van Cassatie onafgebroken zijn vroegere rechtspraak op basis van de tekst van het K.B. van 15 juni 1954, heeft gehandhaafd (Arrest 20 oktober 1958, Pas. 1959, I, 177);

Dat met de ingetreden wijziging bij K.B. van 4 juli 1958 hierin verandering mocht verwacht worden, vermits de nieuwe tekst beschikte enerzijds dat het teken 1a slechts mocht geplaatst worden wanneer de andere weg, aan dewelke voorrang verschuldigd was, op zijn beurt, voorzien was van het prioriteitsteken nr. 2 (artikel 95 W.C.) en anderzijds dit teken 1a niet vervuldigd door het teken 2 enkel mocht behouden blijven tot 31 december 1958 (artikel 122, B, W.C.);

Aangezien evenwel bij arrest van 21 maart 1960, R.W. 1960-61, kol. 127 en nota kol. 130-131) het Hof zijn vroegere rechtspraak handhaafde en na vastgesteld te hebben dat in kwestie het teken 1a regelmatig was, het bindend is en moet in acht genomen worden zelfs bij ontstentenis van het teken 2 op de andere baan;

Aangezien onlangs gebleken is dat de nieuwe wijziging ingetreden bij het K.B. van 6 september 1961, evenmin aanleiding gaf tot wijziging van de rechtspraak van het Hof van Cassatie (zie R.W. 1963-64, nr. van 23 februari 1964, kol. 1332, arrest van het Hof van Beroep te Gent, van 13 februari 1964 met verwerping van voorziening in Cassatie bij arrest van 28 oktober 1963; zie ook Hof van Beroep Brussel, 22 mei 1963, R.W. 1963-64, kol. 503);

Dat nochtans, waar de tekst van artikel 7-2, thans voorziet dat « de weggebruikers moeten de met het oog op de regeling van het verkeer geplaatste tekens in acht nemen, wanneer deze laatste regelmatig naar de vorm, voldoende zichtbaar en overeenkomstig de bepalingen van dit reglement aangebracht zijn »; dat deze nieuwe opstelling het teken 1a of 26 onbestaande zou kunnen doen verklaren omdat het niet aangebracht is volgens de bepalingen van het reglement, wanneer het teken nr. 2 ontbreekt; dat in dit geval de voorrang van rechts opnieuw de bovenhand zou hebben;

Aangezien deze zienswijze van sommige auteurs en

rechtbanken (zie Handboek van de Wetgeving op het Wegverkeer uitgave 1962, van de Verenigde Verzekerden, blz. 124-125) door het Hof van Beroep van Gent in het hogervermeld arrest werd onderzocht en verworpen» daar ze voor gevolg zou hebben dat de weggebruikers zich eerst op de aansluitende baan zouden moeten begeven om te zien of deze al dan niet voorzien is van het teken nr. 2, om te beslissen of zij de omgekeerde driehoek al dan niet moeten eerbiedigen»; dat het Hof van Cassatie, zoals vermeld, deze opvatting in arrest van 28 oktober 1963 beaamde;

Aangezien deze gestadige rechtspraak van het Hof van Cassatie enkel kan worden gevolgd, alhoewel deze definitieve stellingname spijtig genoeg voor gevolg heeft dat het K.B. van 4 juni 1958, in dit opzicht met de erop volgende wijziging van 6 september 1961, als overbodig en waardeloos moet bestempeld worden, daar niets gewijzigd wordt aan de rechten van de weggebruikers;

Aangezien aldus en niettegenstaande aanlegger had moeten veronderstellen dat het kruispunt, bij afwezigheid van het teken 2 op de weg door hem gevolgd, beheerst werd door de voorrang van rechts, zodat hij eveneens had dienen te stoppen, verweerster niettemin alleen de verantwoordelijkheid dient te dragen;

### III. Voor wat het bedrag der schade betreft.

Aangezien de schade aan het voertuig van aanlegger tegensprekelijk werd vastgesteld op 13.281 F; dat de onbruikbaarheid van het voertuig dient bepaald op 6 dagen voor herstellingen, blijkens de tegensprekelijke expertise en drie dagen wachttijd hetzij in totaal 9 dagen aan 150 F of 1.350 F;

Dat de totale schade van aanlegger derhalve 14.631 F bedraagt;

*Om deze redenen :*

De Rechtbank,

Alle andere en meer omvattende besluiten verwerpend;

Voegt de vorderingen ingeleid bij exploten van 18 september 1962 en 16 mei 1963 en ingeschreven ter rol onder nrs. 15.462 en 16.442, samen wegens vernochtheid;

Verklaart de vordering van aanlegger tegen de N.V. Molens Hungaria ontvankelijk en gegrond en veroordeelt deze verweerster tot betaling aan aanlegger van de som van 14.631 F, met de vergoedende intresten sedert 7 oktober 1961 en de gerechtelijke intresten;

Verklaart de vordering ingeleid tegen de gemeente Atterode-Wever ontvankelijk en verklaart derhalve het vonnis gemeen aan de Gemeente Attenrode-Wever; stelt deze verder buiten zake zonder kosten;

Veroordeelt verweerster N.V. Molens Hungaria tot de kosten in verband met de eis ingeleid bij exploit van 18 september 1962, laat de kosten van het exploit van 16 mei 1963 ten laste van aanlegger;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande alle verhaal en zonder borgstelling.

## VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

1e Kanton. — 13 maart 1963.

Rechter : M. R. Horion.

Advokaten : Mrs. F. De Ley en P. Van Doosselaere.

**Rijksdienst voor Pensioenen der Zelfstandigen. — Gelijktijdige uitoefening van eenzelfde beroepsactiviteit als bezoldigde en als zelfstandige. — Niet onderworpen aan het pensioenstelsel voor zelfstandigen.**

*Een persoon, die als bediende (agent-inkasseerder) bij een verzekeringsmaatschappij en daarnaast als bemiddelaar voor een andere verzekeringsmaatschappij werkzaam is, oefent een en dezelfde beroepsactiviteit uit. De wetgever heeft willen vermijden, dat personen aan twee pensioenstelsels zouden onderworpen zijn uit hoofde van eenzelfde beroepsbedrijvigheid.*

R.P.L. t/ Verschooten.

Overwegende dat eiser ten laste van verweerder betaling vordert der som van 3.097 F die hij zou verschuldigd blijven uit hoofde van bijdragen, bijlagen en intresten voor het jaar 1960;

Overwegende dat verweerder de vordering betwist en doet gelden dat de bepaling van de wet van 28 maart 1960, betreffende het rust- en overlevingspensioen der zelfstandigen, op hem niet toepasselijk zijn;

Overwegende dat verweerder door een dienstkontraat verbonden is met de verzekeringsmaatschappij R.V.S. en dit sinds 1932, in de hoedanigheid van agent-inkasseerder;

Dat verweerder tot 20 januari 1962 van zijn werkgever de toelating bekwaam om als bemiddelaar voor rekening van de N.V. « De Schelde » alle verzekeringen voor te stellen, met uitzondering nochtans van levens- en brandverzekeringen;

Overwegende dat eiser zich beroept op deze toelating die aan verweerder werd verleend en beweert dat hij hierdoor een zelfstandig beroep uitoefent en hierdoor onder toepassing valt der hogergenoemde wet van 28 maart 1960;

Overwegende dat uit artikel 2 dezer wet blijkt dat als « zelfstandige » moet worden beschouwd : « Ieder » persoon die in België al dan niet bij uitsluiting van » enige andere, een beroepsbedrijvigheid uitoefent uit » hoofde waarvan hij niet door een kontraat van dienst- » verhuur of een statuut verbonden noch onderworpen » is aan een andere wettelijke of reglementaire pensioen- » regeling aan die welke bij deze wet wordt vastgesteld;

Dat art. 2 al. 3 aanstipt dat « in ieder geval onder- » worpen is aan deze wet, de persoon die in België » een beroep uitoefent dat inkomsten kan opleveren die » op grond van art. 25 par. 1°, 2°b en 3° van de samen- » geschakelde wetten betreffende de inkomstenbelas- » tingen aan de bedrijfsbelastingen onderworpen zijn, » tenzij de uitoefening van dit beroep tot gevolg heeft » dat de betrokkene aan een stelsel van maatschappelijke » zekerheid onderworpen is »;

Dat hetgeen de wetgever heeft willen vermijden is dat personen aan twee pensioenstelsels zouden onderworpen zijn uit hoofde van éénzelfde beroepsbedrijvigheid;

Dat ingevolge zijn dienstkontraat met de verzekeringsmaatschappij R.V.S., verweerder aan het stelsel der maatschappelijke zekerheid onderworpen is;

Overwegende dat het vaststaat dat verweerder geen toevallige verzekeringsagent is die een andere bezol-

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

diging en aan het verzekeringswezen volkomen vreemde beroepsactiviteit heeft;

Dat zijn aktiviteit in dienst van de verzekeringsmaatschappij R.V.S. en deze ten bate van de N.V. «De Schelde», een en dezelfde beroepsactiviteit uitmaken.

Dat derhalve de bepalingen der wet van 28 maart 1960 ter zake niet van toepassing zijn;

*Om deze redenen :*

Rechtdoende tegensprekelijk;

Verklaren de vordering van eiser ongegrond; wijzen hem ervan af en laten de kosten ervan te zijnen laste.

## VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

1ste Kanton. — 6 november 1963.

Rechter : M. R. Horion.

Advokaten : Mrs. P. Bocken en P. Van Doosselaere.

**Schade en schadeloosstelling. — Tergend en roekeloos geding.**

*Bij een eerste vonnis wordt een vordering van de R.P.Z. wegens ongegrondheid afgewezen; in plaats van hiertegen tijdig hoger beroep in te stellen maakt de R.P.Z. voor dezelfde rechter op dezelfde gronden een nieuwe vordering aanhangig. Een dergelijke handeling is als tergend en roekeloos aan te merken.*

Rijksdienst voor de Pensioenen der Zelfstandigen  
t/ Verschooten.

Overwegende dat eiser ten laste van verweerder betaling vordert der som van 3.331 F die hij zou verschuldigd blijven uit hoofde van bijdrage, bijslag en interesten voor het jaar 1961;

Overwegende dat verweerder opwerpt dat bij ons vonnis van 13 maart 1963, dat in kracht van gewijsde getreden is, beslist werd dat hij geen bijdragen aan eiser verschuldigd is;

Dat huidige vordering van eiser gesteund is op dezelfde oorzaak als deze die aanleiding gaf tot Ons vonnis van 13 maart 1963;

Dat de exceptie van de kracht van het gewijsde dan ook terecht door verweerder wordt ingeroepen en de vordering van eiser als ongegrond dient afgewezen;

*Tegeneis.*

Overwegende dat verweerder bij tegeneis een schadevergoeding vordert van 1.000 frank wegens tergend en roekeloos geding;

Dat in de gegeven omstandigheden waar eiser naliet tijdig beroep aan te tekenen tegen Ons vonnis van 13 maart 1963 en integendeel op zelfde gronden een nieuwe vordering tegenover verweerder instelde, deze handelwijze terecht door verweerder-eiser op tegeneis als tergend en roekeloos wordt beschouwd;

Dat uit dien hoofde een vergoeding van 500 F als billijk voorkomt;

*Om deze redenen :*

Wij, Vrederechter voornoemd, rechtdoende tegensprekelijk;

Rechtdoende op de hoofdeis verklaren hem ongegrond; wijzen eiser er van af en laten de kosten ervan te zijnen laste;

Rechtdoende op de tegeneis verklaren hem ontvanke-lijk en gedeeltelijk gegrond;

Veroordelen eiser-verweerder op tegeneis aan verweerder-eiser op tegeneis te betalen, ten titel van schadevergoeding wegens tergend en roekeloos geding de som van 500 frank vermeerderd met de rechterlijke interesten;

Veroordelen eiser-verweerder op tegeneis tot de kosten van de tegeneis;

Wijzen verweerder-eiser op tegeneis af van het overige van zijn tegeneis;

Verklaren het vonnis uitvoerbaar bij voorraad, spijs alle verhaal en zonder borgstelling.

## VREDEGERECHT TE BERCHEM

19 november 1963

Rechter : M. J. Van Alsenoy.

Advokaten : Mrs. Kiebooms en P. Van Doosselaere.

**Rijksdienst voor pensioenen der zelfstandigen. — Gelijktijdige uitoefening van een zelfde beroepsactiviteit als bezoldigde en als zelfstandige. — Niet onderworpen aan het pensioenstelsel der zelfstandigen.**

*Een persoon, die als bediende bij een verzekeringsmaatschappij als voortbrenger van verzekeringen en daarnaast als zelfstandig makelaar voor een andere verzekeringsmaatschappij werkzaam is, moet niet als een zelfstandige worden beschouwd.*

*De wetgever heeft willen vermijden, dat eenzelfde persoon aan twee pensioenstelsels voor de uitoefening van een zelfde beroep, eenmaal als bezoldigde en andermaal als zelfstandige zou onderworpen zijn.*

Rijksdienst voor pensioenen der zelfstandigen t) Deraet.

Aangezien de eis ertoe strekt : ten einde verweerder zich te horen veroordelen om aan eiser te betalen, onder referentienummer CTX-OP2-OO/9710 02469, wegens achterstallige bijdragen de som van 21.906 F, met de verwijlsinteresten sedert 30 juni 1962, de gerechtelijke interesten, beide berekend op pensioen- en solidariteitsbijdragen, en de gerechtskosten;

Overwegende dat verweerder pleit dat hij geen bijdragen verschuldigd is aan eiser omdat hij als bediende verzekerd is bij de R.V.S. en als bemiddelaar (makelaar) dezelfde bezigheid uitoefent, zijnde het aanmaken van verzekeringen (producteur d'assurances);

Overwegende dat inderdaad verweerder van zijn werkgever R.V.S. de toelating ontving om als vrij agent op te treden voor een andere verzekeringsmaatschappij, de N.V. *De Schelde*;

Overwegende dat uit de artikelen 2 dezer wet blijkt dat als «zelfstandig moet worden beschouwd : «Iedere» persoon die in België hoofdzakelijk bijkomstig of behulpelijk een beroep uitoefent dat inkomsten kan opleveren die op grond van art. 25, par. 1, 1°, 2° en 3° van de samengeschiedelde wetten, betreffende de inkomsten aan bedrijfsbelasting onderworpen is»;

Overwegende dat verder in alinea 4 bepaald wordt : «Worden niet als beroepen beschouwd zoals voorzien» in de alinea 2 en 3, deze voor dewelke de persoon die »ze uitoefent onderworpen is aan de sociale zekerheid »of aan enig ander pensioenregime door een wet ingesteld met financiële tussenkomst van de staat»;

Overwegende dat wij hieruit afleiden dat de wetgever heeft willen vermijden dat eenzelfde persoon aan twee pensioenstelsels onderworpen is voor de uitoefening van éénzelfde beroep, enerzijds als bezoldigde, anderzijds als zelfstandige;

dat deze interpretatie die wij geven helemaal strookt met de wil van de wetgever, die deze stelling in de nieuwe wet van 28 maart 1960 nog duidelijker heeft vastgelegd in art. 2, alinea 3;

Overwegende dat trouwens het betalen der bijdragen voor het tweede pensioen voor de verweerder niet het minste nut kan hebben vermits hij maar één mag ontvangen;

Overwegende dat het vaststaat dat verweerder in zijn hoedanigheid van bediende bij R.V.S. als voortbrenger (producteur) van verzekeringen werkt;

dat hij eveneens als zelfstandige makelaar werkt voor de N.V. *De Schelde*;

dat hij bijgevolg onderworpen is aan het bediendenpensioen en dus voor de zelfstandige uitoefening van hetzelfde beroep niet als een zelfstandige moet worden beschouwd, zoals vermeld in art. 1, alinea 2 der wet;

*Om deze redenen :*

Uitspraak doende tegensprekelijk, verklaren de eis ontvankelijk, doch ongegrond en wijzen hem af; veroordelen eiser tot de gerechtskosten.

Alle akten van rechtspleging werden in het Nederlands opgesteld bij toepassing van art. 2 der wet van 15 juni 1935.

## KRONIEK VAN EUROPEES RECHT

### HET E.E.G.-RECHT (IV)

#### D. Sociale Zaken.

##### I. Het vrij verkeer van werknemers in loondienst (artt. 48-49, E.E.G.-Verdrag).

In een vorige kroniek (*R.W.* 1963-64, 1623-1626) werd de eerste etappe voor het vrij verkeer van werknemers toegelicht.

Op 1 mei 1964 is een nieuwe regeling met betrekking tot het vrij verkeer van werknemers binnen de Gemeenschap in werking getreden: verordening nr. 38/64/EEG van de Raad de dato 25 maart 1964, aangevuld door een richtlijn van de Raad van dezelfde datum (*Publ. Eur. Gem.*, 17 april 1964, p. 965 e.v.).

Deze voorschriften treden in de plaats van de verordeningen nrs. 15 en 18 en van de richtlijn van 16 augustus 1961 en regelen de tweede etappe voor het vrij verkeer van werknemers. Er wordt geen definitieve einddatum voor deze tweede etappe vastgesteld; art. 60 van verordening nr. 38/64/EEG schrijft echter voor dat de Commissie vóór 31 december 1967 aan de Raad een ontwerp-verordening ter bereiking van de in de artikelen 48 en 49 van het E.E.G.-Verdrag voor de slot-faze vastgestelde doeleinden moet overmaken. Tot aan de inwerkingtreding van die verordening blijft de huidige regeling gelden.

Het toepassingsgebied van verordening nr. 15 bleef beperkt tot de zgn. «blijvende» werknemers, m.a.w. migrerende arbeidskrachten, die zich blijvend in een andere Lid-Staat vestigden. Verordening nr. 18 behelsde een bijzondere regeling voor musici en artiesten.

Verordening nr. 38/64/EEG — (voortaan kortweg VO) — heeft een veel ruimere toepassingsfeer:

— de «blijvende» werknemers, met inbegrip van artiesten en musici;

— de grensarbeiders;

— de seizoenarbeiders;

— de werknemers, die voor rekening van hun werkgever in het buitenland diensten verrichten, in zover de belemmeringen op het vrije dienstenverkeer opgeheven zijn (zie de kronieken in *R.W.*, 1963-64, 1626 en 1723).

De nieuwe verordening is van toepassing op de grondgebieden van de Lid-Staten en geldt slechts voor hun eigen onderdanen. De nieuwe E.E.G.-regeling is ook van toepassing op de werknemers die in de sfeer van de E.G.K.S.- en E.G.A.-Verdragen vallen, voor zover hun rechtspositie niet door bijzondere bepalingen is geregeld. Dit is het geval voor:

— werknemers van erkende vakbekwaamheid in de kolenmijn- of staalnijverheid (art. 69, E.G.K.S.-Verdrag en een besluit van de Raad van Ministers van 8 december 1954, dat een stelsel van zgn. «arbeidskaarten» heeft ingevoerd; *Publ. Eur. Gem.*, 12 augustus 1957, p. 367);

— gekwalificeerde arbeid op het gebied van de kern-energie (art. 96, E.G.A.-Verdrag en een richtlijn van 5 maart 1962; *Publ. Eur. Gem.*, 9 juli 1962, p. 1650 e.v.).

Evenals verordening nr. 15, omvat ook de nieuwe VO nr. 38/64/EEG vier delen:

1) Een eerste deel over de tewerkstelling van werknemers en over de toelating en tewerkstelling van hun familieleden (art. 1-23);

2) Een tweede deel over het tot elkaar brengen en de compensatie van aanbiedingen van en aanvragen om werk (artt. 24-38);

3) Een derde deel over de organen die belast zijn met het totstandbrengen van een nauwe samenwerking tussen de Lid-Staten op het gebied van het vrij verkeer en de tewerkstelling van werknemers (artt. 39-52);

4) Slotbepalingen (artt. 53-60).

De nieuwe richtlijn regelt de opheffing van de beperkingen van de verplaatsing en het verblijf van de werknemers van de Lid-Staten en van hun familie binnen de Gemeenschap. Zij vertoont een sterke gelijkenis met de richtlijn die deze materie regelt t.a.v. zelfstandigen (zie *R.W.*, 1963-64, 1723).

De grote betekenis van de nieuwe regeling ligt in de afschaffing van de voorrang van de nationale arbeidsmarkt. Artikel 1 van VO nr. 38/64/EEG bevat het grondbeginsel:

«Iedere onderdaan van een Lid-Staat heeft het recht, op het grondgebied van een andere Lid-Staat en onder de in deze verordening gestelde voorwaarden, arbeid in loondienst te verrichten in een betrekking waarvan het openstaan aan het bevoegde arbeidsbureau is medegedeeld.

»De werknemer aan wie het aldus is toegestaan op het grondgebied van een Lid-Staat arbeid in loondienst te verrichten, kan in elke streek en in elk beroep ingaan op elke nieuwe aanbieding van werk...»

Artikel 1, 2° behelst bovendien de opheffing van alle beperkingen op het vrije verkeer van werknemers, die voor rekening van hun werkgever op het grondgebied van een andere Lid-Staat diensten verrichten, indien de beperkingen op dit dienstenverkeer afgeschaft werden overeenkomstig een richtlijn ter uitvoering van de Verdragsvoorschriften betreffende het vrije dienstenverkeer of krachtens de wetgeving van de Lid-Staat vrijgemaakt zijn.

Artikel 2 bevat een belangrijke afwijking op het grondbeginsel van het eerste artikel. Elke Lid-Staat kan, wegens een overschot aan arbeidskrachten, de toepassing van artikel 1 in een bepaald gebied of voor een bepaald beroep schorsen, mits gemotiveerde kennisgeving van deze maatregel aan de Commissie. Slechts indien na twee weken geen nationale gegadigde voor een betrekking wordt gevonden, wordt in dit geval het recht op tewerkstelling van onderdanen terug effectief. «Dit betekent dus, dat de prioriteit van de nationale arbeidsmarkt dan — zij het beperkt tot twee weken — weer wordt ingesteld» (L. J. Brinkhorst, Een tweede etappe voor het vrij verkeer van werknemers, *S.E.W.*, 1963, p. 616).

Het gevaar dat van de bepalingen van art. 2 misbruik wordt gemaakt, is niet geheel denkbeeldig. De toepassing van deze mogelijke afwijking wordt echter uitgesloten, onder bepaalde voorwaarden, voor: grensarbeiders (art. 3), werknemers van dienstverleners (art. 4), op naam gestelde aanbiedingen van werk (art. 5) en werknemers die gedurende een bepaalde periode regelmatige arbeid op het grondgebied van de Lid-Staat verricht hebben (artt. 6 en 7).

Deze periode van regelmatige arbeid, vereist om recht te hebben op verlenging van de tewerkstelling, is thans:

— één jaar regelmatige arbeid, indien men zijn werkzaamheden in hetzelfde beroep wenst voort te zetten;

— twee jaar of 27 maanden in de loop van drie achtereenvolgende jaren — (twintig maanden voor seizoenarbeiders) — om een arbeidsvergunning voor ieder beroep in loondienst te bekomen (voorheen: vier jaar).

VO nr. 38/64/EEG regelt verder de gelijkheid van behandeling. Aldus wordt o.m. voorgeschreven dat een migrerend werknemer een recht op verkiesbaarheid in de vertegenwoordigende organen van de werknemers in de onderneming bekomt na gedurende drie jaar op het grondgebied van de desbetreffende staat in dezelfde onderneming werkzaam te zijn geweest (art. 9, 2°).

Ook de toelatings- en tewerkstellingsvoorwaarden van de familie van de werknemers worden aanzienlijk verruimd. Met de werknemer mogen zich thans vestigen, ongeacht de nationaliteit, niet alleen de echtgenoot en de kinderen beneden de leeftijd van 21 jaar, maar tevens de bloedverwanten in opgaande of nederdalende linie van de werknemer of van zijn echtgenoot, die te zijnen laste komen. Nog steeds geldt echter de voorwaarde van een passende woongelegenheid. De echtgenoot en de kinderen van een migrerend werknemer hebben ook het recht arbeid in loondienst op het grondgebied van de andere Lid-Staat te verrichten.

Ten slotte weze nog aangeduid hoe een feitelijke voorrang van de communautaire arbeidsmarkt op onderdanen van derde landen gevestigd wordt (art. 29). De Commissie stelt aan het begin van elk jaar een verslag op betreffende de toestand van de arbeidsmarkten binnen de Gemeenschap. Dit verslag bevat tevens aanwijzingen over de prognoses van de Lid-Staten t.a.v. de ontwikkeling van hun arbeidsmarkt. De Lid-Staten bestuderen samen met de Commissie dit verslag «... ten einde bij hun werkgelegenheidsbeleid rekening te houden met de toestand van de arbeidsmarkt van de andere Lid-Staten en ten einde de beschikbare betrekkingen zoveel mogelijk bij voorrang te doen innemen door onderdanen van deze Staten» (art. 29, 2°).

## II. De uitwisseling van jeugdige werknemers (art. 50, E.E.G.-Verdrag).

Artikel 50 van het E.E.G.-Verdrag schrijft voor: «De Lid-Staten begunstigen de uitwisseling van jeugdige werknemers in het kader van een gemeenschappelijk programma».

Tot nog toe wordt deze materie geregeld door bilaterale en multilaterale overeenkomsten. Als belangrijkste voor België gelden:

— De Benelux-overeenkomst van 7 juni 1956, in werking getreden op 1 november 1960;

— De multilaterale overeenkomst betreffende stagiairs ondertekend op 17 april 1950 in het kader van de West-Europese Unie.

Begin mei 1964 heeft de Raad een eerste maatregel ter uitvoering van het artikel 50 goedgekeurd; deze werd nog niet gepubliceerd. Deze maatregel beoogt het sluiten van een gemeenschappelijk akkoord ter vervanging van de diverse bestaande overeenkomsten en bevat een eerste gemeenschappelijk programma ter begunstiging van de uitwisseling binnen de Gemeenschap van stagiairs, d.i. «onderdanen van de Lid-Staten die zich op het grondgebied van een andere Lid-Staat begeven, ten einde hun algemene en beroepsvorming te vervolmaken, alsmede hun culturele, taal- en humane kennis, onverschillig of zij een bezoldigde betrekking hebben of niet».

## III. De sociale zekerheid van migrerende werknemers (art. 51, E.E.G.-Verdrag).

Artikel 51 van het E.E.G.-Verdrag legt aan de Raad de verplichting op om, op voorstel van de Commissie, de maatregelen vast te stellen die op het gebied van de sociale zekerheid noodzakelijk zijn voor de totstandkoming van het vrije verkeer van werknemers (migrerende werknemers, grens- en seizoenarbeiders). De huidige regeling — (van kracht op 15 mei 1964) — ligt in hoofdzaak vervat in volgende verordeningen:

1) Verordening nr. 3 van 25 september 1958 inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers (*Publ. Eur. Gem.*, 16 december 1958; rectificatie: *Publ. Eur. Gem.*, 24 juni 1961);

2) Verordening nr. 4 van 3 december 1958 strekkende tot uitvoering en aanvulling van de bepalingen van verordening nr. 3 (*Publ. Eur. Gem.*, 16 december 1958; rectificatie: *Publ. Eur. Gem.*, 24 juni 1961);

3) Verordening nr. 16 van de Raad houdende wijziging van de bepalingen van art. 20, lid 2, artikel 40, lid 5 en artikel 42, lid 3 van verordening nr. 3 (*Publ. Eur. Gem.*, 31 december 1961; rectificatie: *Publ. Eur. Gem.*, 22 januari 1962; inhoud: verlenging van de uitbetalingstermijn in het buitenland van kinderbijslag en geneeskundige verzorging en afschaffing van elke termijn voor de kinderbijslag aan wezen);

4) Verordening nr. 8/63/EEG van de Raad van 21 februari 1963 strekkende tot wijziging van hoofdstuk 4 van titel III van verordening nr. 3 en van hoofdstuk 3 van titel V van verordening nr. 4. (*Publ. Eur. Gem.*, 23 februari 1963; inhoud: vergoeding van beroepsziekten).

5) Verordening nr. 35/63/EEG van de Raad van 2 april 1963 tot aanvulling van art. 40 van verordening nr. 3 en van art. 68 van verordening nr. 4 (*Publ. Eur. Gem.*, 20 april 1963; inhoud: kinderbijslagen voor gedetacheerde werknemers);

6) Verordening nr. 36/63/EEG van de Raad van 2 april 1963, inzake de sociale zekerheid van grensarbeiders (*Publ. Eur. Gem.*, 20 april 1963);

7) Verordening nr. 73/63/EEG van de Raad van

11 juli 1963 tot wijziging en aanvulling van diverse bepalingen van de verordeningen nrs. 3 en 4 (seizoenarbeiders en andere werknemers die niet wonen in het land aan wiens wetgeving zij onderworpen zijn) (*Publ. Eur. Gem.*, 24 juli 1963);

8) Verordening nr. 130/63/EEG van 18 december 1963 houdende wijziging van bepaalde bijlagen van de verordeningen nrs. 3 en 4 (*Publ. Eur. Gem.*, 28 december 1963);

9) Verordening nr. 1/64/EEG van 18 december 1963 houdende wijziging van art. 42 van verordening nr. 3 en van art. 5 en de artt. 69 t/m 72 van verordening nr. 4 (*Publ. Eur. Gem.*, 8 januari 1964; inhoud: kinderbijslag voor kinderen van pensioen- of rentetrekken en voor wezen);

10) Verordening nr. 2/64/EEG van 18 december 1963 tot aanvulling van bijlage D van verordening nr. 3 en van bijlage 6 van verordening nr. 4 (bijzondere bilaterale bepalingen voor seizoenarbeiders) (*Publ. Eur. Gem.*, 17 januari 1964);

11) Verordening nr. 3/64/EEG van 18 december 1963 houdende vaststelling van de bijlagen van verordening nr. 36/63/EEG van de Raad inzake de sociale zekerheid van grensarbeiders (*Publ. Eur. Gem.*, 17 januari 1964);

12) Verordening nr. 7/64/EEG van 29 januari 1964 van de Commissie tot vaststelling van de lijst van gemeenten in de grenszones die zowel dezerzijds als generzijds van de gemeenschappelijke grens tussen Frankrijk en de aangrenzende Lid-Staten zijn vastgesteld (*Publ. Eur. Gem.*, 1 februari 1964);

13) Verordening nr. 24/64/EEG van de Raad van 10 maart 1964 tot wijziging van artikel 13 van verordening nr. 3 en van artikel 11 van verordening nr. 4 (*Publ. Eur. Gem.*, 18 maart 1964) (inhoud: wetgeving van toepassing op uitgezonden werknemers en werknemers die in de regel werkzaam zijn in verscheidene landen).

#### Bovendien:

— Statuten van de Administratieve Commissie van de E.E.G. inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers. (*Publ. Eur. Gem.*, 17 december 1959). Deze Administratieve Commissie heeft tot taak alle vraagstukken van administratieve of interpretatieve aard voortvloeiend uit de bepalingen van bovengenoemde verordeningen te regelen.

— De Administratieve Commissie van de E.E.G. inzake de sociale zekerheid van migrerende werknemers heeft een aantal beschikkingen goedgekeurd waarvan tot nog toe 51 in het *Publ. Eur. Gem.* bekendgemaakt werden.

— Talrijke wijzigingen van de bijlagen van de verordeningen nrs. 3 en 4.

Het is zonder meer duidelijk dat zelfs een summier commentaar het kader van dit bestek te buiten gaat. Daarom moge verwezen worden naar de commentaar welke in het *Belgisch Tijdschrift voor Sociale Zekerheid* van 1963 (oktober- en november-nummers) opgenomen werd. Het moge hier volstaan de grondbeginselen van deze uitgebreide reglementering aan te duiden:

1. Deze reglementering poneert het beginsel van gelijke behandeling t.o.v. het nationale sociale zekerheidsrecht van de personen die binnen het bereik van de verschillende verordeningen vallen; (cfr. de I.A.O.-overeenkomst nr. 118 van 1962);

2. Met het oog op het verkrijgen en het behoud van het recht op uitkeringen alsmede voor de berekening daarvan, worden alle in de verschillende Lid-Staten vervulde tijdvakken, welke door de nationale wetgevingen in aanmerking worden genomen, bijeengeteld;

3. In afwijking van het beginsel dat gehuldigd wordt in de wettelijke regelingen van de verschillende Lid-Staten dat het recht op uitkeringen en verstrekkingen gebonden is aan het grondgebied van de staat die deze verleent, stelt de E.E.G.-reglementering voorop dat pensioenen, renten en uitkeringen geen wijziging kunnen ondergaan op grond van het feit dat de recht-hebbende zijn woonplaats verlegt naar een ander land van de Gemeenschap.

4. Om bevoegdheidsgeschillen tussen de organen van verschillende Lid-Staten te vermijden, wordt als beginsel gesteld dat op de werknemer de wettelijke regeling van de staat op wiens grondgebied hij werkzaam is van toepassing is.

In het R.W. van 19 april 1964 werd — buiten het kader van deze kronieken van Europees recht — reeds gewezen op het belangrijke arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in de zaak 75/63 (Unger t./ Bestuur van de Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten); zie R.W., 1963-64, 1677-1678. Dit arrest is tot op heden de enige beslissing van de Gemeenschapsrechter op het gebied van de sociale zekerheid van migrerende werknemers.

(Wordt vervolgd.)

Louis Paul SUETENS,  
Aangesteld Navorser N.F.W.O.  
Toegevoegd Navorser I.C.V.R.

## BOEKBESPREKING

R. Blanpain, « Ondernemingsraden - Dokumentatie ». — Leuven, Fakulteit der Rechtsgeleerheid, 1964, 578 blz.

Het bijna verlopen academisch jaar was voor de studenten van het Leuvens Vlaams Rechtsgenootschap ongetwijfeld rijk aan initiatief en verwezenlijking. Gedurende een receptie, aangeboden in het « Huis der Rechten », vrijdag 1.1., werd dit door de Dekaan van de Fakulteit, Prof. Dr. Z. Van Hee en de praeses van het Genootschap, M. Huybrechts, op treffende wijze belicht. Tevens werd door Dr. R. Blanpain, docent aan de Rechtsfakulteit, het zopas verschenen naslagwerk over Ondernemingsraden voorgelegd.

Het seminarie voor Arbeidsrecht van het derde doctoraat, onder leiding van Prof. Blanpain, wijdde dit jaar zijn aandacht aan het actuele probleem van het medebeheer in de onderneming, en in het bijzonder aan de instelling van de Ondernemingsraden. Verschillende personaliteiten werden hierbij uitgenodigd om aan de studenten het standpunt van hun syndikale groepering en tevens hun persoonlijke ondervinding mede te delen. Van meetaf aan nochtans, werd de behoefte gevoeld aan een degelijke dokumentatie welke in ons land blijkbaar niet voorhanden is.

Dit kwam tot stand, en het werk geeft een zeer volledig beeld van al wat over Ondernemingsraden werd gepubliceerd.

In een eerste titel wordt stilgestaan bij de wetgeving, voorbereidende werken (parlementaire dokumenten en handelingen), de tekst van de wetten en van de uitvoerende besluiten, de parlementaire vragen en antwoorden en de bij K.B. verbindend verklaarde huis-houdelijke reglementen.

Een tweede titel is gewijd aan de meest belangrijke adviezen uitgebracht door de Nationale Arbeidsraad, alsmede aan de geordende tekst van de overeenkomsten in de schoot van deze instelling gesloten.

De derde titel bevat een bibliographie (verhandelingen, bijdragen in tijdschriften en noten bij de recht-

spraak), opgesteld door de studenten van het derde doktoraat rechten, die aan dit seminarie hebben medegewerkt. Meer dan 70 tijdschriften werden systematisch onderzocht. De verschillende bijdragen werden naar hun inhoud, volgens bepaalde trefwoorden gerangschikt. Tevens wordt voor elke bijdrage een korte inhoud gegeven.

Ten slotte wordt, in een vierde titel, de *rechtspraak*, eveneens per trefwoord gerangschikt, weergegeven.

Interessant voor vorsers, juristen, werkgevers en leiders van vakorganisaties, is het werk ontontbeerlijk voor al wie de instelling der Ondernemingsraden wil bestuderen en vlug over een aangepaste dokumentatie wil beschikken.

F. R.

## BIBLIOGRAPHIE

### Nederland

- Bergh, G. C. J. J. van den*, Themis en de muzen. De functie van de gebonden vormen in het recht (Eerder verschenen als proefschrift Gemeentel. Universiteit Amsterdam). — Haarlem, H. D. Tjeenk Willink & Zoon.
- Crinle le Roy, R.*, De burgemeester en de handhaving van de openbare orde in buitengewone omstandigheden. — Arnhem, G. W. Van der Wiel & Co./Vuga Boekerij.
- Gaius*, Institutiones secundum codicis Veronensis apographum studemundianum et reliquias in Aegypto repertas. Iterum edidit M. David, Ed. minor. 2e dr. — Leiden, E. J. Brill.
- Goossens, P.*, Parlement en kiezer. Jaarboekje. — 's Gravenhage, Martinus Nijhoff.
- Klassen, J. G. en J. Eggers*, Huwelijksgoederen en erfrecht. — Zwolle, W. E. J. Tjeenk Willink.
- Olde Kalter, A. L.*, Enkele gedachten over de betekenis van en het onderwijs in het Romeinse recht. Inaug. rede. — Deventer, E. E. Kluwer.
- Poelje, G. A. van*, Hedendaags gemeentewezen. — Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Prins, P. G. A. Sluiter en J. G. Zeylstra-Van Loghem.*, Inleiding in het kinderrecht en de kindbescherming. 7e dr. — Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Rapport van de Commissie warenwet met betrekking tot de naamsaanduidingen.* — 's Gravenhage, Hoofdbedrijfschap Detailhandel.
- Rommelink, J.*, Samenloop in nieuwe banen. Enige opmerkingen over de jongste ontwikkeling van de rechtspraak van de Hoge raad omtrent de samenloop van strafbare feiten en van strafbepalingen. Inaug. rede. — Deventer, E. E. Kluwer.
- Richtlijnen voor de toepassing van het buitengewoon besluit arbeidsverhoudingen 1945.* Samengesteld door het Ministerie van sociale zaken en volksgezondheid. — 's Gravenhage, Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf.
- Schut, G. H. A.*, Het overrompelingsgevaar als vennootschappelijk probleem. — Amsterdam, J. H. de Bussy.
- Timmermans, J. C. en B. J. Thijssens*, Rijks- en provinciale belastingen. Handleiding voor studerende. — Alphen aan den Rijn, N. Samsom.
- Vey, I. H.*, De algemene bijstandswet. 2e dr. — Deventer, E. E. Kluwer.
- Wiarda, J.*, Mercatura honesta. Eerbare handel. Enige beschouwingen over den samenhang tussen handelsrecht en handelsmoraal. Rede. — Groningen, J. B. Wolters.

### Frankrijk

- Cotte, L. et Garon, C.*, Réparation des accidents du travail. — Masson.
- Duwerger M.*, Les Constitutions de la France. — Presses Universitaires de France.
- Lévy-Bruhl, H.*, Sociologie du droit. Nouv. édit. — Presses Universitaires de France.
- Matte, N.*, Droit aérien-aéronautique. — Pédone.
- Wolfrom, M.*, Utilisation à des fins autres que la navigation des eaux des fleuves, lacs et canaux internationaux. — Pédone.

### Zwitserland

- Hindermann, W.*, Leitfaden zum Stockwerkeigentum. — Zürich, Verlag Organisator, 1964.
- Krummenacher, A.*, Grundeigentum. Ein Leitfaden aus der Praxis. — Zürich, Verlag Organisator, 1964.
- Schläppi, G.*, Der Rückgriff der öffentlichen Pensionkassen des Bundes und der Kantone sowie Gemeinden gegenüber haftpflichtigen Dritten. — Bern, Stämpfli, 1964.
- Schwander, V.*, Das Schweizerische Strafbuch. Unter besonderer Berücksichtigung der bundesgerichtlichen Praxis systematisch dargestellt von V'S'2., verm. und verb. Aufl. — Zürich, Polygraphischer Verlag.
- Wattenwyl, R.*, Die Publizität als Mittel des bundesrechtlichen Investorenschutzes in den Vereinigten Staaten vom Amerika. — Bern, Stämpfli, 1964.

### Engeland

- Albridge T. M.*, Registers and Records-sources of Information. — Oyez Pubns.
- Alexander, James A.*, Brief Narrative of the Case and Trial of John Peter Zenger. — Harvard U.P.; Oxf. U.P.
- Bedford S.*, The Faces of Justice. — Collins.
- Block G.*, Greater London Government. — Conservative Pol. C.
- Brighthouse H.*, Short Forms of Wills. — Sweet & M.
- Carchill D. & J. Holland*, Scenes of Murder : A London Guide. — Heinemann.
- Columbia Law Review*, Essays on Jurisprudence. — Columbia U.P.
- Costin W. C. & J. S. Watson*, Law and working of the Constitution. — Black.
- Eddy J. P. & L. L. Loewe*, The New Law of Betting and Gaming. — Butterworth.
- Friedrich C. J. & S. E. Harris*, Public Policy : A Yearbook of the Graduate School of Public Administration, Harvard University. — Oxf. U.P.
- Gormley J. & R. Barker*, The Solicitors' Clerks' Handbook. — Sweet & M.
- Haar C. M.*, Law and Land. — Harvard U.P.; Oxf. U.P.
- Hill Andrew & A. Wichelow*, What's Wrong with Parliament? — Penguin.
- Konvitz M. R.*, First Amendment Freedoms : Selected Cases on Freedom of Religion, Speech, Press, Assembly. — Cornell U.P.; Oxf. U.P.
- McDonald J. F.*, Capital Punishment. — C.T.S.
- Macdonald R. St. J. (Ed.)*, Changing Legal Objectives. — Toronto U.P.; Oxf. U.P.
- McDougal M. S., etc.*, Law and Public Order in Space. — Yale U.P.
- Macquigan M. R.*, Jurisprudence : Readings and Cases. — Toronto U.P.; Oxf. U.P.
- Parker A.*, Modern Conveyancing Precedents. — Butterworth.
- Parsons O. H.*, Meaning of Rookes v. Barnard Trade Unions Hamstrung. — Labour Research.

- Rowland J., Murder Revisited. — Pan Bks.  
 Rowland P. M. B., Trust Accounts. — Butterworth.  
 Russell, Sir W. O., Crime. — Stevens & Sons.  
 Schumer L. A., The Elements of Transport. — Butterworth.  
 Srivastava S. S., Juvenile Vagrancy. — Asia Pub. Ho.  
 Sturge L. F., Basic Rules of the Supreme Court. — Butterworth.  
 Thomas D., Local Government. — Pergamon P.  
 Underhill, Sir A., Law Relating to Trusts and Trustees. — White & M.M. Wells.  
 Wales P., British Constitution. — Hulton Educ.  
 Weeks H.A., Youthful Offenders at Highfields. — Univ. Michigan; Cresset P.  
 West W. A., The Law of Dilapidations. — Estates Gaz.  
 Wurtzburg E. A., Building Society Law. — Stevens & Sons.  
 Yardley D. C. M., Introduction to British Constitutional Law, 2re. — Butterworth.  
 Zelsermyer W., Introduction to Business Law. — Collier-Mac.

### Duitsland

- Bartholomeyczik H., Erbrecht, Ein Studienbuch. 6e erg. Aufl. — München u. Berlin, Beck, 1964.  
 Bilinsky A., Das sowjetische Eherecht. — Herrenalb/Schwarz. : Verl. f. Internat. Kulturaustausch, 1961.  
 Bull H., Prozesskunst. Führungen durch d. Zivilprozess. — Berlin u. Frankfurt a. M., Vahlen, 1964.  
 Ebel W., Jacob Grimm und die deutsche Rechtswissenschaft. Rede bei d. Immatrikulationsfeier d. Georgia Augusta am 16 Nov. 1963. — Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1963.  
 Féblot J., Das deutsch-französische Niederlassungsabkommen. Mit e. Geleitw. von André Armengaud Herne. — Berlin, Verl. Neue Wirtschafts-Briefe, 1963.  
 Föderalismus als nationales und internationales Ordnungsprinzip. Die Öffentliche Sache. Berichte von Hartwig Bülick. Aussprachen zu d. Berichten in d. Verhandlungen d. Tagung d. Dt. Staatsrechtslehrer zu Münster (Westf.) vom 3. bis 6. Okt. 1962. — Berlin, De Gruyter, 1964.  
 Geisler H., Der Architektenvertrag. — Köln, Braunsfeld, R. Müller, 1963.  
 Das öffentliche Recht der Gegenwart. Jahrbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart. Hrsg. von Gerhard Leibholz N.F. Bd. 12. — Tübingen, Mohr (Siebeck 1963).  
 Henze M., Die G(esellschaft) m(it) b(eschränkter) Haftung & C°. Kommanditgesellschaft. Ihre Errichtung u. Ihre wirtschaf. u. steuerl. Bedeutung. Gemeinverständl. dargestellt. 6. neubearb. Aufl. — Stuttgart, Muth, 1964.  
 Hollman E., Gemeinde und Grunderwerbsteuer. Erläuterung der f. d. Gemeinden hauptsächl. in Betracht kommenden Befreiungsvorschriften. Stand: Nov. 1963. — München, Boorberg, 1963.  
 Jacob-Steinorth K., Der zweigleisige Vertrieb von Markenwaren im deutschen und amerikanischen Recht. — Karlsruhe, C. F. Müller, 1964.  
 Justiz im Dritten Reich. Eine Dokumentation. Hrsg. von Ilse Staff (Frankfurt a. M. u. Hamburg), Fischer Bücherei, 1964.  
 Kaufmann A., Recht und Sittlichkeit. — Tübingen, Mohr, Siebeck, 1964.  
 Leibholz G., Das Verbot der Willkür und des Ermessensmissbrauches im völkerrechtlichen Verkehr der Staaten. — Karlsruhe, C. F. Müller, 1964.  
 Schüle A., Koalitionsvereinbarungen im Lichte des Verfassungsrechts. Eine Studie z. dt. Lehre u. Praxis.

Mit e. Dokumenten Anh. Tübingen, Mohr, Siebeck, 1964.

- Schwinge E., Der Jurist in der modernen Gesellschaft. (Festrede am 26 Nov. 1963 in Marburg). — Marburg, Elwert, 1964.  
 Späth G., Mahnung, Zahlungsbefehl, Vollstreckung 7. Aufl. — Stuttgart, München-Hannover, Boorberg, 1963.  
 Spitaler A. u. Ursula Niemann, Die Angemessenheit der Bezüge geschäftsführender Gesellschafter einer GmbH. 2. neubearb. u. erw. Aufl. Köln, O. Schmidt, 1964.

### TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Vrederechters, jrg. 1964, nr. 4 :

M. Labbé, Allerlei over de wet van 26 juli 1962 betreffende de onteigeningen ten Algemene nutte.

nr. 5 :

M. Coene, De index-clausule bij huurhernieuwing van handelshuizen.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1964, nr. 20 :

H. Th. J. F. Van Maarseveen, Afstand van de troonsverwachtingen. — A. P. Funke, Verlof tot tenuitvoerlegging van in vreemde Staten totstandgekomen executoriale (Exequatur-ontwerp) II.

Advocatenblad, jrg. 1964, nr. 4 :

A. F. De Savornin Lohman, Naar een snellere civiele procedure. — A. Blom, Snel recht en goed recht. — H. M. Nijgh, Half tarief een onding. — H. A. Arisz, De juridische positie van de medewerker op een advocatenkantoor in verband met de belastingwetten en de sociale wetgeving.

Ars Aequi, jrg. 1964, nr. 7 :

F. M. Van Asbeck, Cornelis van Vollehoven.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, jrg. 1964, nr. 4814 :

H. A. Drielsma, Twee fiscale rechterlijke beslissingen over twee bekende civiele vraagpunten (II slot). — Y. D. C. van Duyn, Aantekeningen op de Successiewet 1956, nr. 50. (Schenking van dividendbewijzen).

Journal der Tribunaux, jrg. 1964, nr. 4448 :

J. J. Stryckmans, L'application des voies d'exécution forcée aux associations de communes.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités, jrg. 1964, nr. 3 :

J. Fonteyne, La valeur des avantages procurés à leurs proches, par l'activité des chefs de ménage ouvriers et employés.

Revue Pratique du Notariat Belge, jrg. 1964, nr. 2493 :

J. B., Conservation des Hypothèques. — Bureau. — Ressort. — Attributions.

Revue de l'administration et du droit administratif de la Belgique, jrg. 1964, nr. 5 :

Protection civile. — Assistance publique et domicile de secours. — Associations de provinces et de communes.

Recueil Dalloz, jrg. 1964, nr. 19 :

J. L. Costa, Le stationnement des véhicules en droit pénal.